

Seinäjoen
ammattikorkeakoulun
julkaisusarja

B

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anne Kuusela

**OSALLISTAVA SUUNNITTELUN
TIEDONHANKINTAPROSESSI
KOLMANNEN IÄN
ASUMISYMPÄRISTÖTARPEIDEN
KARTOITTAMISESSA**

CoTHREE-projektin raportti

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
B. Raportteja ja selvityksiä 85

Anne Kuusela

OSALLISTAVA SUUNNITTELUN TIEDONHANKINTAPROSESSI KOLMANNEN IÄN ASUMISYMPÄRISTÖTARPEIDEN KARTOITTAMISESSA

CoTHREE-projektin raportti

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekes

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Seinäjoki 2015

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

- A. Tutkimuksia Research reports
- B. Raportteja ja selvityksiä Reports
- C. Oppimateriaaleja Teaching materials

SeAMK julkaisujen myynti:
Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Kalevankatu 35, 60100 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-7109-19-9 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)

TIIVISTELMÄ

Osallistava suunnittelun tiedonhankintaprosessi kolmannen iän asumisympäristötarpeiden kartoittamisessa. CoTHREE-projektin raportti. Seinäjoen ammatti-korkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 85, 45 s.

CoTHREE-hankkeen tehtävänä oli selvittää miten kolmannen iän saavuttaneiden käyttäjien asumisympäristötarpeisiin liittyviä latentteja toiveita ja tunteisiin liittyviä elementtejä voidaan tunnistaa sekä hyödyntää asumisympäristöjen suunnittelussa ja edelleen millaisin menetelmin tietoa voidaan kartoittaa. Näkökulmana ovat käyttäjälähtöisyys ja yhdessä suunnittelu. Tavoitteena on laatia ja testata sellaista tiedonhankintatapaa, jossa käyttäjät ja suunnittelijat voivat pitää yllä vuorovaikutusta läpi suunnitteluprosessin. Tehtävänä on pilotoida osallistavan suunnittelun tiedonhankintaprosessia, jossa käyttäjät ja asiantuntijat tuottavat yhdessä tietoa kolmannen iän asumisympäristötarpeisiin liittyen.

Aihepiiriä tarkastellaan monitieteisesti sekä käyttäjälähtöisyyden että kokemuksellisen kotiseutututkimuksen näkökulmia hyödyntäen rinnakkaisena hankkeena Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin kanssa.

Tiedonhankinta on toteutettu vaiheittain kolmen eri sisältöisen työpajan avulla. Työpajoissa lähtökohtana on osallistaminen ja yhdessä suunnittelu sekä aikaansaada mahdollisimman monipuolista käyttäjäryhmää koskevaa tietoa. Kolmannen iän edustajat ja projektiryhmän jäsenenä toimivat asiantuntijat laativat yhdessä hyvää kolmannen iän asumista palvelevia alue- ja tilasuunnitelmia. Suunnitelmat toteutetaan konkreettiselle demoalustalle, joka on kaavoitus- ja käyttösuunnitteluvaiheessa oleva alue Alajärvellä. Työpajoissa saadun tiedon perusteella laaditut tilasuunnitelmat mallinnettiin 3D-muotoon ja edelleen konkreettisesti koettaviksi ja arvioitaviksi SeAMKin virtuaalitalaan CAVEen.

Raportissa esitellään koko tiedonhankintaprosessi kaavioina sekä esitellään prosessissa aikaansaatuja kokemuksia, tietoa ja konkreettisia tilasuunnitelmia eli asuntopohjia. Raportissa käsitellään myös aihepiirissä toteutetun organisoidun tiedonvaihdon tapoja ja tuloksia kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Avainsanat: osallistaminen, yhdessä suunnittelu, käyttäjälähtöisyys, kolmas ikä

Yhteystiedot: Anne Kuusela, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu, Liiketoiminta ja Kulttuuri, PL 412, 60101 Seinäjoki, anne.kuusela@seamk.fi

ABSTRACT

Participatory knowledge acquisition process for design aimed at surveying the housing needs of people of the third age. Report on the CoTHREE project. Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences B. Reports 85, 45 p.

The objective of the CoTHREE project was to find out how the housing environment-related latent wishes and emotional elements of people of the third age can be identified and utilized in the design of housing environments, as well as what methods could be used to collect this data. The perspectives are user-centeredness and co-creation. The aim is to create and test a data-acquisition method allowing users and designers to maintain interaction throughout the design process. The task is to pilot a data-acquisition process of participatory design in which users and experts jointly produce knowledge on the housing needs of the third age.

The subject matter is approached from an interdisciplinary perspective, exploiting the viewpoints of user-centeredness and experiential research of home as a parallel project implemented jointly with the Ruralia - Institute of the University of Helsinki.

The data search was conducted gradually, through three workshops with different contents. At the workshops, the premise was participation and co-creation, as well as obtaining as comprehensive data as possible about the user group. Representatives of the third age and experts acting as members of the project group prepared together area and spatial plans contributing to good housing at the third age. The plans will be implemented on a concrete demonstration base, which is an area currently undergoing land use planning in Alajärvi. Based on the data obtained through the workshops, the spatial plans prepared were modelled into 3D and taken to the CAVE virtual laboratory of SeAMK for concrete experiences and assessment.

The report presents the entire data acquisition process in diagrams as well as presents the experiences, knowledge, and concrete spatial plans, or ground plans, acquired during the process. The report also deals with the methods and results of the organized communication implemented in the subject matter and with the results achieved with the international partners.

Keywords: participation, co-creation, user-centered, third age

Contact information: Anne Kuusela, Seinäjoki University of Applied Sciences, Business and Culture, PL 412, 60101 Seinäjoki, anne.kuusela@seamk.fi

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTATIETOA	7
3 TIEDONHANKINTAMALLIN LAADINNAN PERUSTEET	9
4 CoTHREE TIEDONHANKINTAMALLI	11
4.1 Työpajat	13
4.1.1 Ensimmäinen työpaja	14
4.1.2 Toinen työpaja	18
4.1.3 Kolmas työpaja	22
4.2 Kansainvälinen yhteistyö	24
4.2.1 Verkkokyselyn toteutus.....	24
4.2.2 Esimerkkejä kolmannen iän elämäntavoista	25
5 TULOKSET	28
5.1 Työpajat	29
5.2 Kysely ja kansainväliset eroavaisuudet	34
6 YHTEENVETO	38
LÄHTEET	40
LIITTEET	42
Liite 1. Webropol – kysely	42

KUVIOT

KUVIO 1.	Käyttäjäkokemuksen ja tiedon keräämisen tasot (Visser, Stappers, van der Lugt & Sanders 2005.)	12
KUVIO 2.	Asumistarpeisiin kohdistuvan käyttäjätiedon hyödynsaajien arvoketju.	14
KUVIO 3.	Osallistavan tiedonhankintaprosessin vaiheet.	15
KUVIO 4.	Ensimmäisen työpajan toimintaohjeet.	17
KUVIO 5.	Ensimmäisen työpajan toimintaohje N.	17
KUVIO 6.	Ensimmäisen työpajan tulosten esittely.	18
KUVIO 7.	Ensimmäisen työpajan tuloksia.	20
KUVIO 8.	Toisen työpajan toimintaohjeet.	21
KUVIO 9.	Toisen työpajan toimintaohje D.	21
KUVIO 10.	Toisen työpajan toimintaohje A.	22
KUVIO 11.	Toisen työpajan tulosten esittely.	22
KUVIO 12.	Toisessa työpajassa luotuja asuntopohjia ja detaljikuvauksia.	23
KUVIO 13.	Toisessa työpajassa demoalustalle laadittu asumisympäristön pienoismalli.	23
KUVIO 14.	CAVE virtuaalitila.	24
KUVIO 15.	Työpajatyöskentelyn perusteella laadittujen tilasuunnitelmien tarkastelua CAVE virtuaalitilassa.	25
KUVIO 16.	Webropol - kyselyn aloitussivu.	26
KUVIO 17.	Kansainvälisessä tiedottamisessa käytetty flyer.	29
KUVIO 18.	Tilamallinnus Arkkitehdit Kontukoski Oy.	31
KUVIO 19.	Toisen työpajan tuotoksia, joiden perusteella kuvion 18. tilamallinnukset on laadittu.	32
KUVIO 20.	Pohjakuva A. Arkkitehdit Kontukoski Oy.	32
KUVIO 21.	Pohjakuva B. Arkkitehdit Kontukoski Oy.	33
KUVIO 22.	Kimppakämpä A. Arkkitehdit T. Grönlund Oy.	33
KUVIO 23.	Kimppakämpä B. Arkkitehdit T. Grönlund Oy.	34

1 JOHDANTO

Ikääntyvän ihmisen kokemus omasta merkityksellisyydestä ja osallisuudesta yhteisössä vaikuttaa terveyteen ja toimintakykyyn vähentäen yhteiskunnan tarjoaman hoivan tarvetta. Emotionaalinen hyvinvointi, läheissuhteet ja henkilökohtainen autonomia edistävät terveyttä, hyvinvointia ja edelleen mahdollisimman täysipainoista elämää yhteisön jäsenenä. (Pitkälä 2009.)

Kolmannen iän (3. ikä) saavuttaneiden ihmisten voimavarojen säilyttäminen mahdollisimman pitkään on yhteiskuntamme ajankohtainen haaste. Kolmannella iällä tarkoitetaan suurten ikäluokkien eläköitynyttä sukupolvea, joka elää aktiivista elämää työelämän ja vanhuuden välissä. Vanhuustutkija, emeritusprofessori Simo Koskinen määrittelee työuran jälkeen alkavan elämänvaiheen kolmanneksi iäksi. Hän toteaa suurten ikäluokkien tuovan mukanaan uudenlaisen vanhenemisen mallin, jossa siirrytään vakaavaraisena, aktiivisena ja hyvinvoivana työelämästä eläkkeelle. Kolmas ikä on työnjätön ja vanhuuden välillä oleva elämänvaihe, aika ennen varsinaista vanhuutta eli mahdollista hoivakoti- ja toisten avun varassa elämisen aikaa. Kolmanteen ikään kuuluvat työn ja vapaa-ajan uudenlainen kytkös, urapaineiden ja työssäolon väheneminen, lasten lähteminen kotoa, vapaus, nautinto, itsensä toteuttaminen, harrastukset, opiskelu, kulttuurisuus, kuluttaminen, ikätietoisuus, terveyden vaaliminen, autonomisuus ja riippumattomuus sekä henkilökohtaisten valintojen mahdollisuus. (Ikäehyt 2012; Koskinen 2012.)

Vuonna 2030 Suomessa on lähes 1,5 milj. 65 vuotta täyttäneitä ja heistä noin puolet elää niin sanottua kolmatta ikää ollen aktiivisia, hyvinvoivia ja varakkaita. (Erkko 2013; Hosionaho 2014.) Tapa olla vanha on muuttunut. Ikäryhmän alkaessa toden teolla elämään kolmatta ikäänsä, yhteiskunnassa tulee tapahtumaan jotakin samanlaista kuin 1960-luvulla, jolloin nuoruuden käsite nykymuodossaan syntyi. Ikävaiheeseen tullaan uusin odotuksin ja asentein. Ilmiö kapinoi terveellä tavalla mekaanista elämäntapaajattelua vastaan. (Karisto 2008.)

Yksi haasteista on kolmannen iän saavuttaneiden voimavarojen säilyttäminen mahdollisimman pitkään. Kartoittamalla uusia menetelmiä ikääntyvän väestöosanosan voimaannuttamiseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi voimme löytää keinoja kotona asumisen tukemiseksi sekä ehdotuksia käyttäjäryhmän tarpeita vastaaviksi palvelumalleiksi. Kolmatta ikää edustava ryhmä ei koe itseään vielä vanhustyön ja sen palveluiden kohteeksi, vaan haluaa elää vielä aktiivista aikaa ennen vanhuutta. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman avulla pyritään vaikuttamaan laajalla asiantuntija- ja sidosryhmäyhteistyöllä asunto- ja rakennusalan toimintaan ikääntyvien ihmisten kotona asumisen mahdollistamiseksi. (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013 – 2017.)

Kestävän kehityksen haasteet velvoittavat muunneltavien asumisympäristöjen ja suunnittelu- ja palveluratkaisujen toteuttamiseen käyttäjä- ja kohderyhmätietoa hyödyntämällä. Käyttäjälähtöisyys johtaa ennakoivaan suunnitteluun, jolla voidaan välttää myös moninkertaisia kustannuksia aiheuttavat valmiin tuotteen muutokset. (Hyysalo 2009.) Ihmisten kollektiivinen luovuus yhdistettynä osallistavaan suunnitteluun voi myös tuottaa hyödyllisiä innovaatioita. Innovaatioilla, jotka ovat syntyneet kunkin kulttuurin arjesta, voidaan tuottaa kulttuurisia arvoja sisältävää liiketoimintaa ja uudistaa liiketoimintakonsepteja sekä avata perinteisiä ajattelumalleja asuminen arvoista.

2 TAUSTATIIETOA

CoTHREE-hanke on jatkoa Teknologia ja innovaatiotoiminnan kehittämiskeskusten Tekesin rahoittamalle ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun hallinnoimalle CoGen – CoOperative Design with Generative Tools -projektille, jossa osallistavaa tiedonhankintaprosessia testattiin ja käytettiin virtuaalisin työkaluin. CoTHREE-hankkeen kanssa rinnakkaishankkeena toteutettiin Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin KIKKA-hanke, jossa kartoitettiin kolmannen iän kotiseutukokemuksia asumisessa. Projektin pääasiallisesta rahoituksesta on vastannut Tekes ja Länsi-Suomen EAKR-ohjelma sekä mukana olevat yritysyhteistyökumppanit CC-M arkkitehdit Oy, Arkkitehdit Kontukoski Oy, Lakea Oy, Lemminkäinen kodit Oy, Asuntorakentamisen tukisäätiön Suomen laatuasunnot Oy, Sevas Oy sekä hanketta hallinnoiva Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy.

CoTHREE-projektissa laadittiin osallistava suunnittelutiedon hankintamalli, joka perustui kolmeen eri sisältöiseen osallistavaan työpajaan. CoTHREE-projektin yleisenä tavoitteena on kehittää yritysten ja yhteiskunnan eli julkisen sektorin käyttöön uusia menetelmiä asiakasymmärryksen edistämiseen ja käyttäjien tarpeiden kartoittamiseen. Tiedonhankinnassa painotetaan käyttäjälähtöisen arvontuotannon prosessia ja tunteisiin liittyvien elementtien tunnistamista kuten myös tiedonhankintamenetelmien soveltuvuutta osaksi palvelujen tarjoajien suunnitteluprosessia. Lisäksi pyritään saamaan kokemusta sellaisista työkaluista tai tavoista, joilla käyttäjät ja suunnittelijat voivat ylläpitää vuorovaikutusta läpi suunnitteluprosessin.

Professori Elizabeth B.-N. Sanders (The Ohio State University, USA) osallistui asiantuntijana osallistavan tiedonhankintamenetelmän suunnitteluun ja työpajojen toteutukseen Suomessa. Sanders on perehtynyt ihmiskeskeisen suunnittelun näkökulmasta yhdessä suunnitteluun, luovuuteen sekä näihin liittyviin tutkimusmenetelmiin ja prosesseissa käytettäviin työkaluihin. Hän on uranuurtaja osallistavien metodien ja työkalujen käytössä jo 25 vuoden ajalta. Tällä hetkellä Sanders on keskittynyt tulevaisuuden haasteisiin, joita kohtaamme ihmiskeskeisessä suunnittelussa, muotoiluajattelussa, osallistamisessa sekä yhdessä suunnittelun käytänteissä. Professori Sanders luennoi ympäri maailman opiskelijoille, kollegoilleen ja asiakkailleen sekä julkaisee säännöllisesti artikkeleita tieteellisissä julkaisuissa ihmiskeskeisen suunnittelun tutkimuksesta ja aihepiiriin liittyvistä innovaatioista. (Make Tools 2014b.)

Make Tools tarjoaa konsultointipalveluja ja koulutusta henkilöille tai koko yrityksille, joiden pyrkimyksenä on kollektiivisen luovuuden avulla kohdata esim. yrityksen tulevaisuuden suuria muutospaineita tai kehittää uusia, innovatiivisia toimintamalleja. (Make Tools 2014b.) Elizabeth Sanders on julkaissut vuonna 2014 teoksen Convivial Toolbox: Generative Research for the Front End of Design yhdessä Jan Stappersin

kanssa. Kirjan ensimmäisessä osassa perehdytään muotoilun tutkimukseen ja luoviin metodeihin, toisessa osassa kerrotaan case-esimerkein toteutuksista ja kolmannessa jaetaan hyviä käytänteitä osallistavien ja luovien suunnittelumetodien käytöstä. (Sanders & Stappers 2014.)

3 TIEDONHANKINTAMALLIN LAADINNAN PERUSTEET

Projektissa laaditun osallistavan tiedonhankintamallin avulla käyttäjiltä kerätään tietoa tunteista ja toiveista liittyen asumistarpeisiin. Tämänkaltainen tieto on luonteeltaan piilevää ja hiljaista (ks. kuvio 1). Piilevää ja hiljaista tietoa ei saavuteta käyttämällä ainoastaan perinteisiä haastattelu- ja havainnointimenetelmiä, vaan menetelmänä käytetään tietoa tuottavaa työpajatyöskentelyä (engl. generative sessions).

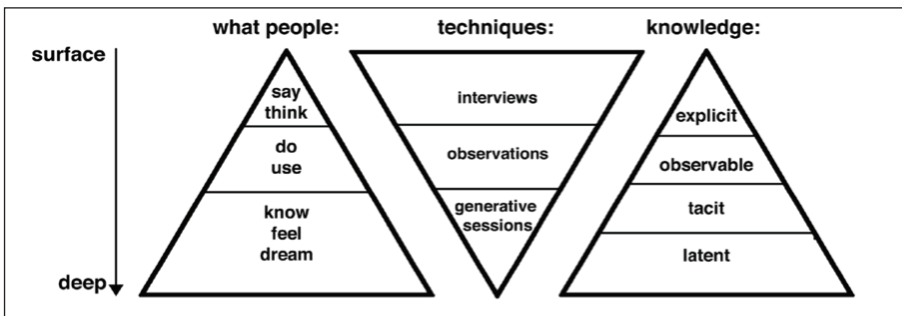
Käyttäjätutkimuksen tiedonhankinnassa haastattelut, havainnointi ja kohde-ryhmätyöskentely mahdollistavat rajoittuneen tiedonsaannin tämän hetken tilanteesta ilman tulevaisuusorientaatiota. Voidaksemme arvioida ihmisten mahdollisia tulevaisuuden kokemuksia, tulisi tiedonhankintaan sisällyttää myös ihmisten unelmia, toiveita, pelkoja ja ideoita kartoittavia menetelmiä.

Visser, Stappers, van der Lugt ja Sanders (2005) ovat todenneet, että perinteisin tiedonhankinnan menetelmin toteutetussa käyttäjätiedon hankinnassa syntyy informaatiokuilu (engl. gap) käyttäjän ja suunnittelijan välille. Myös Haasio ja Savolainen esittelevät vastaavan Derwinin (1992) luoman Sense-making -lähestymistavan tiedonhankinnan kuiluun liittyen. Sense-making -konseptin perusoletuksena on, että inhimillinen käyttäytyminen luo käsityksiä ja merkityksiä ja edelleen ongelmallisiin asioihin pyritään keksimään uusia lähestymistapoja. Toimija eli tiedon tuottajan ja konstruoijan näkökulma asetetaan etusijalle. Sense-making -konseptio on prosessi, joka perustuu kommunikatiiviseen käyttäytymiseen. Tässä keskeisiä toimintoja ovat tiedonhankinta, -luominen, -muokkaus sekä -käyttö. (Haasio & Savolainen a.)

Empiirisen aineiston keruu Sense-making -metodiin perustuen sisältää käsityksen siitä, että tieto on toimijan luomaa konstruktia. Sandersin osallistavien työtapojen tavoitteena on poistaa tai täyttää kuilu luovien (engl. generative) työtapojen avulla. Luovien työtapojen avulla kerätään tietoa siitä mitä ihmiset tietävät ja tuntevat sekä mistä he unelmoivat. Työtapojen avulla esiin nousee myös hiljaista (engl. tacit) tietoa sekä piileviä (engl. latent) tarpeita. Smith (2003) toteaa, että Polanyi'n 1964 määrittelemä hiljainen tieto tulee näkyväksi tekemällä, mutta ei välttämättä näy kirjallisessa ilmaisussa. Latentit tarpeet eivät myöskään ole välttämättä näkyvissä vaan nousevat esiin tulevaisuutta pohdittaessa.

Kritiikki käyttäjakeskeistä paradigmaa kohtaan korostaa usein tiedonhankinnan tulosten olevan subjektiivisia, perustuvan yksilöllisiin lähtökohtiin tai paradigmana unohtavan yhteiskunnalliset reunaehdot (Haasio & Savolainen b). Tässä tutkimuksessa tiedonhankinnan malliksi on valittu osallistava prosessi yhdistettynä luoviin työpajoihin. Tehtävänä on toisaalta saada kolmanteen ikään liittyvää yleistettävää tietoa ja toisaalta demoaalustana olevaan alueen suunnitteluun liittyvää, kohde-ryh-

män tarpeista kertovaa tietoa. Tavoitteena on tuottaa tietoa latenteista tarpeista, arvoista, asenteista ja mielipiteistä. Projektiryhmän jäsenenä toimivat suunnittelijat ja asiantuntijat osallistuvat työpajoihin tuoden niihin asiantuntemukseensa perustuvaa osaamista sekä suunnittelukohteeseen liittyviä yhteiskunnallisia reunaehtoja. Työpajassa näitä reunaehtoja kyseenalaistettiin ja pohdittiin uusia vaihtoehtoisia toteutusmalleja vanhojen tilalle. Tiedonhankintaprosessiin liittyy jokaisen työpajan sisäinen muodostettavan tiedon kyseenalaistaminen, joka perustuu työpajaan osallistuvien asiantuntijuuden käyttöön. Muodostettu yhteinen käsitys ja autenttinen tieto siirretään seuraavan työpajan sisällöksi, jolloin tietoa konstruoidaan systemaattisesti kohti seuraavaa vaihetta. Kuviossa 1. havainnollistetaan tiedon ja sen keruumenetelmien suhdetta toisiinsa.

KUVIO 1. Käyttäjäkokemuksen ja tiedon keräämisen tasot (Visser, Stappers, van der Lugt & Sanders 2005.)

Sanders puhuu tavallisten ihmisten latentin luovuuden esiin nostamisesta ja kollektiivisesta luovuudesta. Hän toteaa, että kollektiivinen luovuus on paljon suurempaa kuin yksilöiden luovuus erikseen. Kollektiivista luovuutta esiintyy silloin, kun ryhmä ihmisiä ottaa osaa samanaikaisesti jonkin yhteisesti koettavan asian kehittelyyn ja luo siitä mielikuvaa. Koska luovuus lähtee sydämeistä, ei se ole pelkästään ihmisen ajatustyötä vaan syvällisen luovuuden esiin tuloon liittyy positiivisia tunteita. Luovuuden esiin tuomisessa sosiokulttuuriset tilat ja ympäristöt ovat tärkeitä. Miellyttävä tai hauska tapahtuma, positiivinen ympäristö ja ilmapiiri, erilaiset työkalut ja materiaalit sekä koko kehon käyttö ovat omiaan edistämään ihmisen arkipäivän luovuuden esilletuloa. Sanders toteaa, että osallistujien hyvät sosiaaliset taidot edistävät prosessin etenemistä. Myös hyvä toiminnan etukäteissuunnittelu ja prosessin fasilitointi edistävät ryhmän toiminnan suuntautumista ja pysymistä aiheessa. (Sanders 2014a.) Projektissa Elizabeth Sandersin kanssa laadittu ja tiedonhankinnassa käytetty osallistava yhdessä suunnittelun menetelmä perustuu kokonaisuuden perusteelliseen ennakkosuunnitteluun, väliarviointeihin, reflektointiin ja ryhmän toiminnan tukemiseen.

4 COTHREE TIEDONHANKINTAMALLI

Visser ym. tuovat esiin yhteisöllisen luovuuden (engl. collective creativity) käsitteen yhdessä suunnittelun (engl. co-creation) yhteydessä. Prosessissa ryhmä erilaisia yksilöitä työskentelee vuorovaikutuksessa kohteena olevan kehittämisidean parissa. Luovassa prosessissa osallistujien työskentely on kokonaisvaltaista. Osallistujat käyttävät päätään, sydäntään ja kehoaan tuottaessaan ajatuksiaan yhteiseen ideaan. (Visser ym. 2005.)

Prosessissa käytettävien tilojen, työkalujen ja materiaalien tulisi edistää ja jopa kiihdyttää luovan prosessin etenemistä työn alla olevan suuren kokonaisuuden (engl. big picture) aikaansaamiseksi. Suurella kokonaisuudella tarkoitetaan tässä työryhmän yhteisessä ajatus- ja ideointitilassa syntynyttä tuotosta. Suri kokonaisuus sisältää usein työryhmän ratkaisujen perusteluja, jo valmiita ratkaisuehdotuksia, vaihtoehtoisia ratkaisumahdollisuuksia sekä idea-asteella olevia ehdotuksia. Suureen kokonaisuuteen liittyy usein erilaisiin ammatillisiin näkökulmiin perustuvaa tietoa ja kommentteja, aiheeseen liittyviä arvomielipiteitä, ympäristön käyttöön liittyviä ehdotuksia sekä tulevaisuuden visioita. (Sanders 2013.)

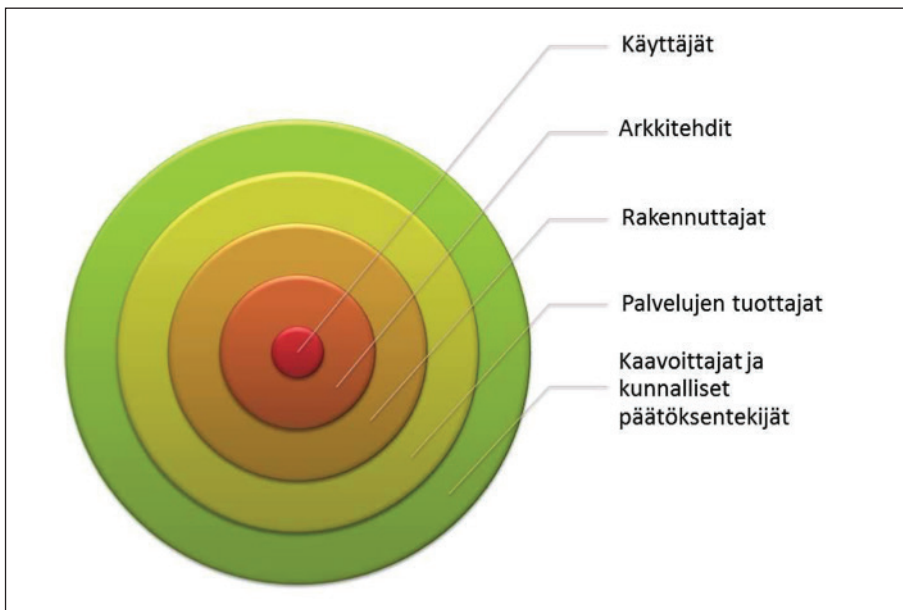
Prosessissa käyttäjäryhmä ja suunnittelijat haastetaan tuottamaan yhteistä tietoa suunnittelukohteen toteuttamiseksi. Työpajoissa demoalustana käytettiin Alajärvellä sijaitsevaa Kullanmutka-nimistä puutaloalueeksi kaavoitettua aluetta, jonka käytöstä ei ole vielä tehty lopullisia suunnitelmia. Työpajoihin osallistui kolmannen iän edustajana otos Etelä-Pohjanmaan maakuntakorkeakoulun Alajärven kampuksella toimivasta ikäihmisten seminaariyhtymästä.

Tiedonhankinta perustuu etnografiseen lähestymistapaan sovellettuna käyttäjätutkimuksen menetelmiin. Etnografista lähestymistapaa käytetään käytettävyydetutkimuksissa silloin, kun halutaan saada tietoa käyttäjien luonnollisesta sosiaalisesta ympäristöstä sekä kartoittaa sellaisia sosiaalisia merkitysrakenteita, jotka muodostavat tutkimuksen kohteena olevan kontekstin. (Vuorinen 2005.) Projektissa laadittiin kolmannen iän saavuttaneille suunnattuja työpajoja Jungkin & Müllertin (1989) tulevaisuusverstaita mukaillen.

Tiedonhankintaan kuuluvissa työpajoissa keskitytään kolmannen iän asumistarpeiden kartoittamiseen. Vaikka asumisympäristöjen suunnittelijat ovatkin elinympäristöjä koskevien ratkaisujen tuottajina tärkeä tiedon hyödyntäjäryhmä, saatavasta tiedosta hyötyvät lisäksi erilaisia palveluja tuottavat yritykset ja organisaatiot (kuvio 2). Kohderyhmään liittyvällä käyttäjätiedolla on merkitystä edelleen erilaisten julkisten ja yksityisten palvelujen tarjoajille jo olemassa olevien palveluiden kehittämiseksi tai uusien luomiseksi.

Käyttäjryhmästä saatavalla tiedolla on arvoa myös kunnallisella ja yhteiskunnallisella tasolla kolmannen iän asumisen toteutus- ja rahoitusmalleja suunniteltaessa niin, että yhteiskunnan tarjoamat palvelut tulevat käyttöön saavutettavasti, kohdenetusti ja järkevästi. Valtakunnan tasolla ollaan laatimassa ikääntyneiden ja kolmannen iän asumisvaihtoehtojen uusia ohjeistuksia. Ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelmassa 2013 – 2017 arvioidaan, että Suomessa tarvitaan vuonna 2030 miljoona esteetöntä ja turvallista asuntoa. (Hosionaho 2014.) Hyvinvointia tukevien palveluiden saanti, toteutus- ja rahoitusmallit ovat myös osa julkista päätöksentekoa. Kansainvälisellä tasolla, esimerkiksi Japanissa, on kohdattu suomalaisten kanssa yhteneviä haasteita.

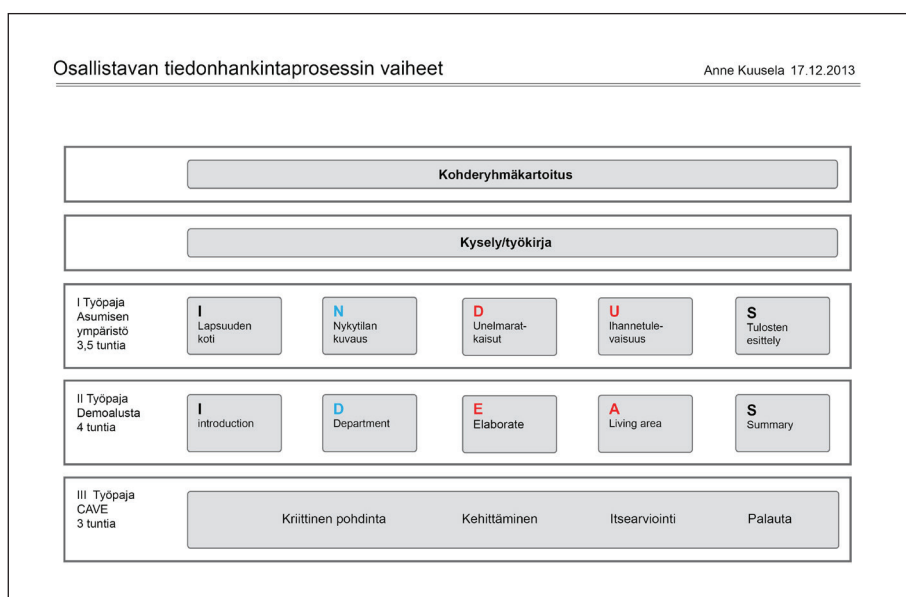
Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttamassa tutkimusosiossa tavoitteena on muodostaa asukaslähtöistä tietoa kolmannen iän asumiskokemuksista. Tiedonhankinnassa keskitytään pohtimaan mikä on asumisen ja kotikokemuksen suhde sekä millaiset asiat tekevät asumisesta kodikasta. Aineisto on kerätty Etelä-Pohjanmaalla toteutettujen neljän virikekeskustelun avulla sekä täydennetty kirjallisella- ja eläytymistehtävällä. (Riukulehto & Rinne-Koski 2014.)

KUVIO 2. Asumistarpeisiin kohdistuvan käyttäjätiedon hyödynsaajien arvoketju.

Tiedonhankintaan kuului taustatiedon hankinnan lisäksi kolme erillistä työpajaa, joista kukin oli kestoltaan kolmesta neljään tuntia sisältäen yhden tauon. Työpajojen rakenne on mukailtu Jungkin & Müllertin (1989) tulevaisuustyöpajoihin perustuen. Työpajojen rakenne ja eteneminen valmistellaan ennakkoon ja tämän vuoksi työpajan vetäjällä tulisi olla riittävä tuntemus kulloinkin käsiteltävästä sisällöstä. Työpajan

tai verstaan onnistuminen perustuu yhteiseen tahtoon yrittää etsiä jotakin uutta. Rohkea ja avoin ilmapiiri ovat toiminnassa tavoiteltavia lähtökohtia. Työpajan avoimuuden kannalta on eduksi, ettei vetäjä osallistu työpajan varsinaiseen toimintaan vaan ohjaa prosessin etenemistä. Hyvän työpajailmapiirin luomiselle paikan viihtyisyys on tärkeä tekijä. Työpajassa tulisi myös mahdollistaa ilmapiiriä keventävien ja tunnelmaa irrottavien pelien tai tehtävien toteutus. Työpajojen aikataulut ja suunnitelmallinen eteneminen edistävät tavoitteen saavuttamista ja tulosten syntymistä. Työpajan sisällöstä riippuen ongelmaksi saattavat muodostua erilaiset ennakoasenteet tai teoriat, jotka eivät kuitenkaan saisi ratkaista tuloksen laatua. Työpajan vetäjällä on kannustava rooli, jotta yksittäisiäkin huomioita saadaan nostettua esiin. Huomiot voivat olla ratkaisevia uudenlaisen tuloksen aikaansaamisessa.

KUVIO 3. Osallistavan tiedonhankintaprosessin vaiheet.

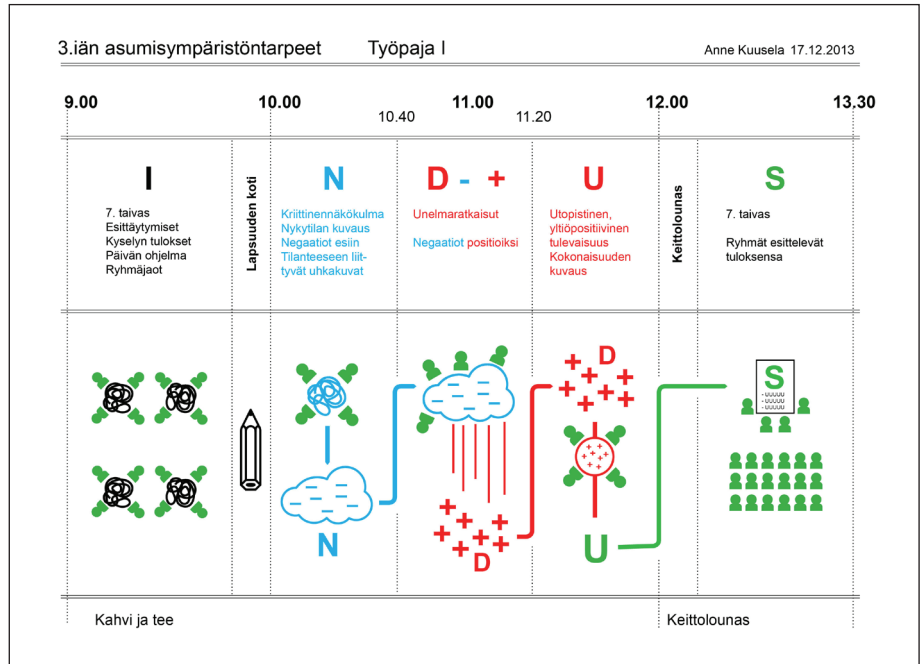
4.1 Työpajat

CoTHREE-projektin työpajoihin osallistui sekä kolmannen iän edustajia, projektiryhmään kuuluvia asiantuntijoita, Alajärven kunnan kaavoituksesta vastaavia virkamiehiä että liiketoiminnan ja kulttuurin opiskelijoita. Kolmannen iän edustajat olivat otos Seinäjoen ammattikorkeakoulun Alajärvellä toimivan Ikäihmisten seminaariryhmän jäsenistä. Työpajojen toimintamallina oli yhteinen alkuinfo ja ohjeistus sekä tämän jälkeen tapahtuva työskentely pienryhmissä. Jokaiseen työpajaan osallistui 9 – 14 henkilöä. Pienryhmiä oli kolme tai neljä. Työpajat järjestettiin Seinäjoella

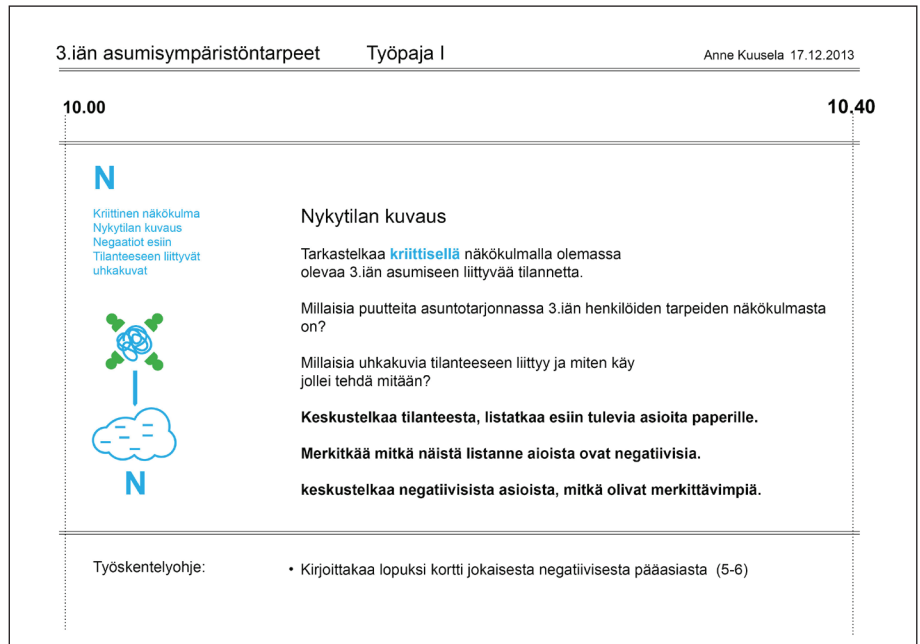
Frami F:n projekti- ja pienryhmä-opetustiloissa. Työpajojen tavoitteena on tuottaa hyvää kolmannen iän asumisen suunnittelua palvelevaa tietoa, testata metodia ko. tiedon tuottajana sekä osallistaa kolmannen iän edustajat ja asiantuntijat yhdessä suunnitteluun. Jokaisella työpajalla oli oma sisältönsä ja tavoitteensa tiedon tuottamisessa. Työpajoissa toimivat ryhmät koottiin ennakoilmoittautumisten perusteella niin, että jokaisessa olisi kolmannen iän edustajien lisäksi suunnittelun tai rakentamisen ammattilaisia. Poikkeuksena opiskelijoista koottu ryhmä, jossa opiskelijat työskentelivät keskenään. Opiskelijat edustivat nuorten näkökulmaa ja he tarkastelivat tilannetta oman, tulevan kolmannen ikänsä näkökulmasta. Työpajojen tuloksina syntyi tuotettuun tietoon perustuvia, projektiryhmään kuuluvien arkkitehtien toimesta laadittuja vaihtoehtoisia, erilaisiin tarpeisiin vastaavia ja muunneltavia asuntopohjia.

4.1.1 Ensimmäinen työpaja

Työpajassa lähdettiin liikkeelle lapsuuden kodista ja siihen liittyvästä asumisyhteisöstä. Tehtävässä kukin jäsenistä kertoi yhteisönsä elämäntavasta, sen ihmisistä, työskentelystä, arvoista ja mikä elämässä yleensä koettiin tuolloin tärkeäksi. Toisille kertomisen tueksi piirrettiin kuva lapsuuden kodista. Työpajassa kuvattiin kolmannen iän asumiseen liittyvää nykytilaa kriittiselläkin näkökulmalla myös mahdollisia uhkakuvia kartoittaen. Tarkastelun apuna työryhmien käytössä oli teemoitetut tehtäväkortit, joiden avulla tuotettavaa tietoa oli mahdollista jäsentää. Seuraavassa vaiheessa esiin nousseisiin uhkakuviin tai negaatioihin haettiin ratkaisuja ja jäsenettiin ne positiivisiksi tilanteiksi. Edelleen jäsentelyä jatkettiin tehtäväkorttien mukaisilla teemoilla. Työpajan päätteeksi ryhmillä oli kuvattuna kolmannen iän asumisen ympäristöön liittyvä ihannetulevaisuuden kuvaus, jonka he esittelivät muille.

KUVIO 4. Ensimmäisen työpajan toimintaohjeet.

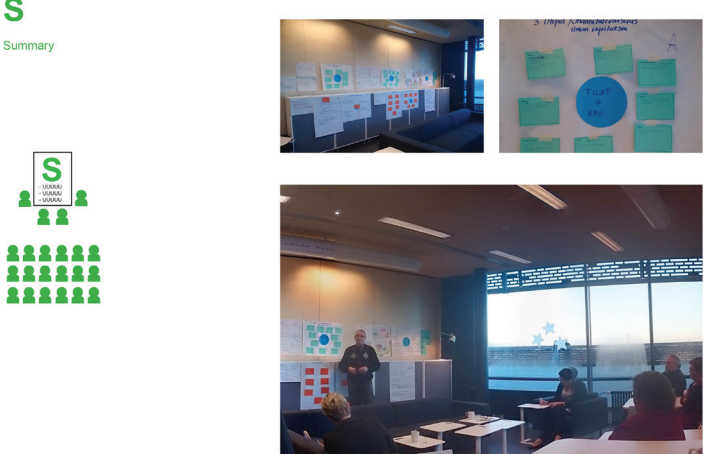

KUVIO 5. Ensimmäisen työpajan toimintaohje N.

3.iän asumisympäristöntarpeet Työpaja I Anne Kuusela 17.12.2013

12.00 13.30

S
Summary

KUVIO 6. Ensimmäisen työpajan tulosten esittely.

Tiloja ja apua koskevassa teemassa nousi esiin asunnon sijainti palvelujen läheisyydessä. Asunnon tulisi lisäksi vastata asukkaan tarpeisiin, olla riittävän tilava, taata omaa rauhaa ja turvallisuutta. Asunnossa tulisi ottaa huomioon myös esteetön liikkuminen ja sen tulisi olla varustukseltaan ajanmukainen sisältäen internetyhteydet.

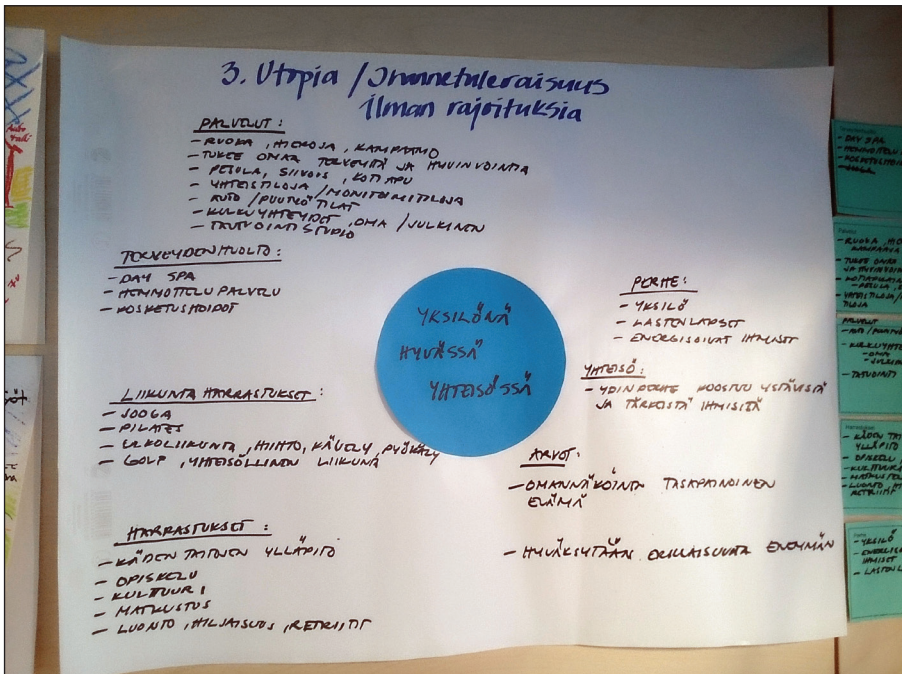
Asunnon toivottiin edistävän yhteisöllisyyttä niin, että kaikilla olisi mahdollisuus, mutta ei pakkoa yhteiseen tekemiseen kuten esim. talkoisiin, harrastuksiin ja vapaaehtoistoimintaan. Työpajassa käsiteltiin myös ydinperheen käsitettä ja sen todettiin voivan muodostua myös ystäväistä ja henkilölle tärkeistä ihmisistä. Yhteisöllisyyden koettiin kunnioittavan yksilöä tarjoamalla mahdollisuuden kuulua johonkin yhteisöön. Sukulaisvierailuja varten ehdotettiin erillistä tilaa, jossa jokainen voisi tarvittaensa majoittaa vieraitaan. Tässä ajatuksena oli, ettei omassa asunnossa tarvitsisi olla erillistä vierashuonetta. yhteisessä tilassa voisi olla mahdollista järjestää myös syntymäpäiviä ja viettää perhejuhlia. Lastenlasten tapaaminen koettiin tärkeäksi, jota helpottaisi oman asunnon joustovarana oleva yhteinen tila. Yhteisöllisyyteen liittyi myös toisten ihmisten läsnäolo, joka antaa energiaa myös itselle. Yhteistiloja oli katsottu sekä miesten että naisten näkökulmasta. Miehet toivoivat erityisesti mahdollisuutta auton huoltoon ja puutöihin sekä yksin että yhdessä. Kädentaitojen ylläpito yleensäkin koettiin tärkeäksi. Harrastuksista keskusteltaessa esiin nousivat sekä fyysisten että henkisten harrastusten mahdollisuudet. Luonnon läheisyys jollakin tavalla ratkaistuna oli tärkeää. Myös opiskelu mainittiin kiinnostavina pidettyjen harrastusten yhteydessä.

Asumiseen liittyviksi arvoiksi koettiin erilaisuuden hyväksyminen asumisyhteisössä. Samanarvoisuus päätösten teon yhteydessä oli tärkeää kuten myös vapaus ja tunne yksilön kunnioittamisesta sellaisena kuin hän on. Arvoiksi luokiteltiin mahdollisuus elää omannäköistä, tasapainoista elämää olemalla myös yhteisön hyväksytty jäsen.

Liikuntamahdollisuudet koettiin tärkeiksi. Näistä sisäliikuntamuotoina mainittiin kuntosaliharjoittelu, uinti, jooga, pilates sekä yhteiset liikuntatuokiot nuorten kanssa. Liikuntamahdollisuuksien ei välttämättä edellytetty olevan kodin yhteydessä, mutta helppo saatavuus oli edellytys. Ulkoliikuntamuodoista ehdotettiin yhteisöllisiä liikuntamuotoja kuten kävelyä, pyöräilyä, golfia ja hiihtoa. Matkustamiseen toivottiin tuettuja rahoitusvaihtoehtoja sekä järjestettyjä terveystmatkoja.

Terveyspalveluilta odotettiin helppoa saavutettavuutta, mikä ei tarkoita että palveluiden tulisi sijaita omassa pihapiirissä. Kuitenkin avun saaminen kotiin tarvittaessa koettiin tärkeäksi sekä terveyden että turvallisuuden näkökulmasta. Suomenkielisen omalääkärin (geriatri) palvelut koettiin tärkeiksi kohtuullisin kustannuksin. Fysioterapia ja erilaisten kuntoutusvaihtoehtojen, hoitojen ja vesiliikunnan saatavuus mainittiin tärkeänä tarpeena. Päivittäistavarakauppojen olisi hyvä sijaita lähietäisyydellä. Peruspalveluihin kuuluvat liikenneyhteydet ja ruokapalvelut mainittiin myös sekä kirjasto-, kampaamo- ja hoitopalveluiden hankintamahdollisuudet.

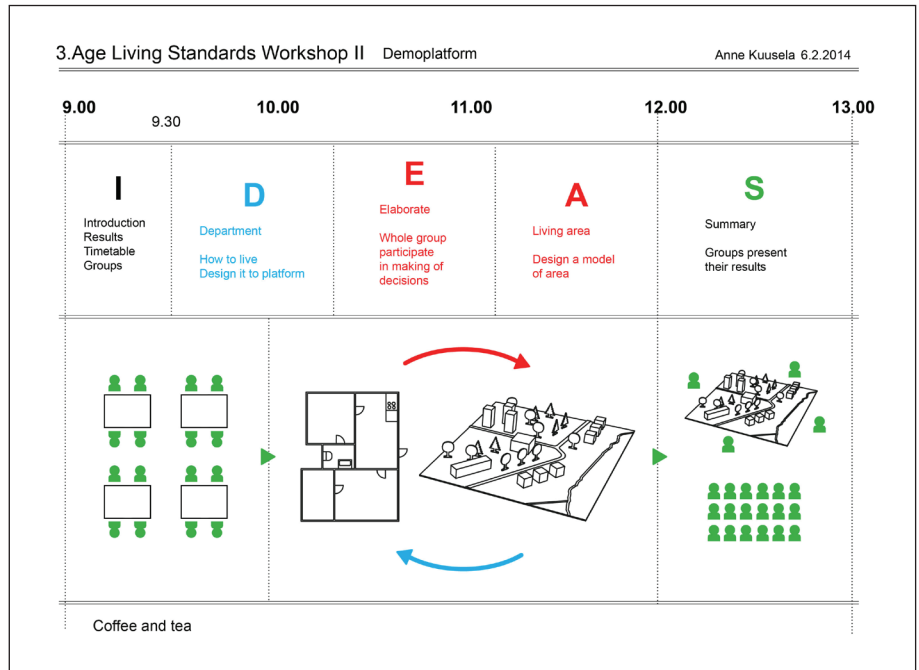
Asumisen rahoitusvaihtoehtoja keskusteltiin paljon. Yhteiskunnan kustannuksiin osallistumisen vaihtoehtoja pohdittiin ja toivottiin, että pientäkin eläkettä nauttivalle taattaisiin peruspalvelut. Erilaisina rahoitusvaihtoehtoina mainittiin oma rahoitus, pankkien rahoitus, kunnan – ja valtion tukirahoitus tai yhdistysten tukirahoitus.

KUVIO 7. Ensimmäisen työpajan tuloksia.

4.1.2 Toinen työpaja

Toisessa työpajassa osallistujat lähtivät siirtämään edellisessä työpajassa laadittuja kolmannen iän asumisen ympäristöön liittyviä tilanteita ja unelmaesityksiä konkreettisesti Demoalustalle. Edellisen työpajan tulokset olivat kaikkien ryhmien osalta koottuina ja toiseen työpajaan osallistujien käytössä. Demoalustana ryhmillä oli Alajärven kaupungin Kullanmutka niminen kaavoitusprosessissa oleva alue. Aluetta ollaan kaavoittamassa pientaloasuinalueeksi. Alueella on viemäri- ja sähköverkosto sekä osa kantatieverkostoa valmiina. Alueen käyttömahdollisuus antoi työpajoissa laadittaville suunnitelmille konkretiaa ja myös kaavoittajille mahdollisuuden testata alueen käyttömahdollisuutta kolmannen iän asumiseen liittyviin tarpeisiin. Demoalustan käytön myötä kaavoittajien saama palaute antoi myös uusia ideoita koko alueen käytölle ja kehittämiselle.

KUVIO 8 . Toisen työpajan toimintaohjeet.

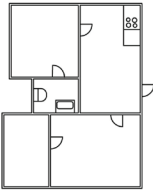
3.Age Living Standards Workshop II Demoplattform Anne Kuusela 6.2.2014

9.30

D
Department

Suunnittelutehtävä

Laadi unelmien asunto
Kerro miten tässä asunnossa eläisit
Kuvaa eläämääsi kodissa vuosi-, kuukausi-, viikko-, päivätasolla
Perustele valintojasi

Työskentelyohje:

- Laadi asunnon pohjaratkaisu
- Käytä annettuja huonepohjia
- Voit muuttaa huoneiden kokoa
- Piirrä kalusteita, kuvaile elämäntapaa, kirjoita kuvauksia

KUVIO 9. Toisen työpajan toimintaohje D.

12.00

A

Living area

Aluesuunnitelma

Laajenna perspektiiviä omasta kodista unelmien yhteisöön. Laadi annettujen materiaalien avulla pienoismalli unelmien yhteisöstä, jossa oma kotisi sijaitsee. Kuvaa elämääsi yhteisössä vuosi-, kuukausi-, viikko-, päivätasolla. Kerro miten yhteisö sijoittuu kaupunkiin tai ympäristöönsä.

Työskentelyohje:

- Laadi pienoismalli alueesta
- Käytä apuna koosteita edellisen työpajan tuloksista
- Voit lisäksi piirtää ja kirjoittaa alustaan
- Nimeä kohteita lipuilla

KUVIO 10. Toisen työpajan toimintaohje A.

12.00

S

summary

KUVIO 11. Toisen työpajan tulosten esittely.

palveluiden tarvetta valmiin palveluluettelon avulla niin, että osallistujien tuli määrittellä ne erilaisilla näkökulmilla kuten päivittäin / harvoin tai etäisyyden ja saatavuuden avulla. Asuntopohjien laadinnan apuna käytettiin valmiissa mittakaavassa olevia 5 - 20m² pohjia, joiden avulla huoneistoja oli helppo jäsentää.

Keskustelua herättivät riittävä asunnon koko, kustannukset, rahoitusmahdollisuudet sekä palvelujen saatavuus. Työpajassa pohdittiin myös tämänhetkisiä tarpeita sekä aikajännettä, jolla palveluiden tarve voi muuttua. Tässä työpajassa osallistujien tulikin laatia toiveitaan vastaavia ratkaisuja sekä liittää niihin kuvauksia hyvästä kolmannen iän asumisesta ja näitä edistäviä ratkaisuehdotuksia. Jokaisessa työpajassa jäsenenä oli sekä kolmannen iän edustajia että asuntosuunnittelun ammattilainen, lukuun ottamatta opiskelijoiden työpajaa.

4.1.3 Kolmas työpaja

KUVIO 14. CAVE virtuaalitala.

Kolmannessa työpajassa kokoonnuttiin SeAMK Oy:n virtuaalitalaan CAVE:een. Projektiryhmään kuuluvat arkkitehdit olivat laatineet toisessa työpajassa saatuun tietoon perustuvia asuntopohjia. Asuntopohjat oli myös mallinnettu 3D-muodossa tarkasteltaviksi ja edelleen siirretty virtuaalitalaan koettaviksi. CAVEssa olivat arkkitehtitoimisto Kontukosken laatimat kaksi erikokoista asuntoa sekä saunallinen että ilman saunaa oleva ja CC-M arkkitehtien laatima kahdesta erillisestä huoneesta ja

yhteistiloista koostuva vaihtoehto. Työpajassa asuntoja tarkasteltiin erityisesti toiminnallisuuden ja erilaisten käyttäjäryhmien näkökulmasta. Tiloja arvioitiin myös erilaisten elämäntilanteiden, terveydellisten tilanteiden, asumisyhteisöjen, asumistapojen ja elämäntapojen näkökulmasta. Virtuaalitulassa tapahtuvan immersion jälkeen tilasuunnitelmia arvioitiin myös pohjakuvien ja 3D-visualisoinnin avulla ryhmissä. Vaikka edellisessä työpajassa laaditut tilasuunnitelmat olivatkin tuttuja antoi virtuaalitulassa käyttö niihin konkreettisen tilan tunnun ja kolmannen iän edustajien oli mahdollista liikkua esim. keittiössä ja eteistiloissa sekä arvioida millä kylpyhuoneratkaisut tuntuisivat käytännössä. Mahdollisten apuvälineiden säilytys ja varastotilojen sijoittaminen kaapistojen sijaan keskelle asuntoa oli raikas vaihtoehto ja antoi asuntoon paljon lisää väljyyttä. Myös värien ja materiaalien visuaalinen hahmottaminen kokonaisuutena oli tärkeää. Tilakokemus avasi keskustelua erityisesti asunnon valoisuuden merkityksestä ja tilojen helposta siivouksesta ja järjestyksen ylläpidosta. Kaikissa asunnoissa oli parvekkeet joiden tuoma lisätila ja valo oli hyvä nähdä ja kokea virtuaalitulassa. Yhteisöllisten asumismuotojen mahdollisuudet kiinnostivat myös työpajaan osallistujia. Konkreettinen tilassa liikkuminen sekä yksityisen ja yhteisen tilan kokeminen edesauttoivat käsityksen luomista vaihtoehdosta mahdollisena asumismuotona.

Työpajassa tehtävänä oli pohtia kriittisesti yhdessä suunniteltujen esitysten toimivuutta. Suunnittelijoiden CAVE:een laatimat esitykset olivat ensiluokkaisia. Niissä oli otettu huomioon paljon sellaista tietoa, joka oli noussut esiin edellisten työpajojen aikana ja liitetty ne ammatillisen osaamisen avulla suunnitteluun kaikkien tarkasteltavaksi. Tällöin on toteutunut myös Elizabeth Sandersin työpajan tavoitteeksi asettama yhdessä suunnittelun periaate.

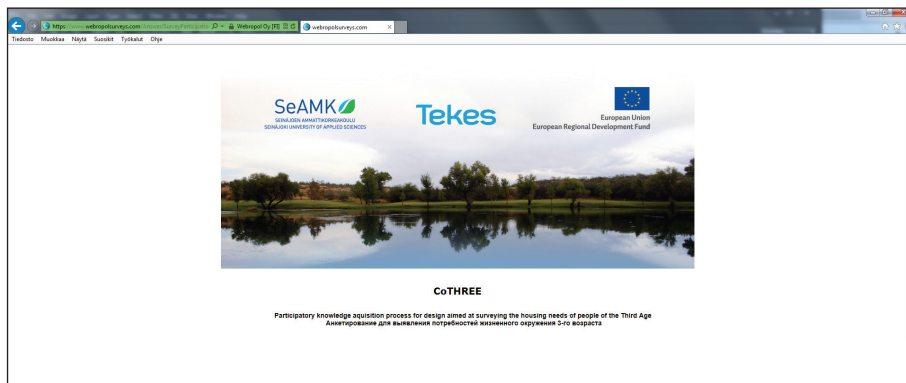
KUVIO 15. Työpajatyöskentelyn perusteella laadittujen tilasuunnitelmien tarkastelua CAVE virtuaalitulassa.

4.2 Kansainvälinen yhteistyö

Projektin edetessä professori Sandersin kanssa pidettiin lokakuusta 2013 alkaen runsaasti suunnittelu- ja palautetapaamisia videoneuvotteluyhteyden välityksellä. Myös projektin suunnittelutiimin kanssa pidettiin suunnittelutapaamisia Seinäjoella ja Helsingissä tiedonhankinnan tavoitteiden ja toimintatapojen suunnittelun merkeissä. Projektin aiheesta pidettiin konferenssiesitelmä Participatory Design Knowledge Acquisition Process for Design Aimed at Surveying the Housing Needs of People of the Third Age marraskuussa 2013 Pietarissa. Esitelmän myötä luotiin kontaktit kyselyn toteuttamista varten. Professori Sanders osallistui ensimmäiseen tiedonhankinnan työpajaan Suomessa joulukuussa 2013. Samaan aikaan SeAMKissa vieraili myös professori Kenta Ono Chiban yliopistosta Japanista.

Teemaan liittyviä tapaamisia on ollut myös Kroatiassa Zagrebin yliopiston järjestämässä Design 2014 konferenssissa. Tutkijanvaihdon aikana keväällä 2014 järjestettiin yhteistyötapaamisia Tokiossa Chiban yliopistossa ja Tokio Medical and Dental yliopistossa.

4.2.1 Verkkokyselyn toteutus

KUVIO 16. Webropol - kyselyn aloitus sivu.

Kyselyn laadinnan tarkoituksena oli kartoittaa tietoa myös niiltä käyttäjryhmiltä, joiden ei ollut mahdollista osallistua työpajoihin. Aihepiiri on kyselynä toteutettaessa haastava. Niinpä kysely tulikin laatia taustatiedon näkökulmasta ei niinkään työpajojen kanssa rinnakkaisena tiedonhankinnan tapana tai vaihtoehtona. Kysely toteutettiin Pietarin alueella ja otannasta ja kyselyn toteuttamisesta vastasi Saint Petersburg Socio- Economic Institute.

Kyselyyn vastasi 64 vastaajaa Pietarin alueelta. Vastaajista 62,5 % kuului ikäryhmään 50 - 55 v. ja 34,4 % ikäryhmään 55 - 70 v. Yli 70-vuotiaita vastaajissa oli 3,1 %.

Kysely laadittiin Webropol-verkkokyselyksi ensin suomeksi ja käännettiin sen jälkeen venäjän kielelle. Ajatuksena oli, että kyselyä on mahdollista käyttää myöhemminkin ja näin toimittaessa tulosten analysointi on mahdollista toteuttaa kääntäjän avustamana ilman venäjän kielen taitoa. Käännöstyö vaati paljon yhteistyötä kysymysten merkitysten selvittämiseksi. Käännöksen toteutti SeAMKin kielipalvelut ja siinä käytettiin avustajana myös ns. native speaking -henkilöä. Vastauksia koskeva käännöstyö toteutettiin SeAMKin Liiketoiminnan ja kulttuurin yksikössä toimivan venäjän- ja suomenkielisen harjoittelijan toimesta. Myös tässä teimme yhteistyötä lopullisten merkitysten aikaansaamiseksi. Kysely toteutettiin kuukauden aikana kesällä 2014. Kyselyn tulokset ohjattiin suoraan Webropol-alustalle.

4.2.2 Esimerkkejä kolmannen iän elämäntavoista

Huhtikuussa 2014 toteutettiin tutkijanvaihto Japaniin, jona aikana tutustuttiin kolmeen erilaiseen tapaan ikääntyä japanilaisessa yhteiskunnassa. Toisten auttamisen halu ja yhdessä tekemisen ilo olivat perustana kolmannen iän ryhmälle, joka opetti tietotekniikkaa sekä arjen helpottamiseksi että käsityöharrastuksen muotona. Ryhmän toiminta perustui yhden henkilön työuran aikana syntyneeseen osaamiseen ja kiinnostukseen tietotekniikkaa sekä ohjelmistojen käyttöä kohtaan. Henkilö oli varustanut kotiinsa yhden huoneen luokkahuoneeksi ja kutsui säännöllisesti kolmannen iän edustajia kotiinsa opettaakseen heitä käyttämään tietokonetta ja eri ohjelmistoja. Tavoitteena oli auttaa ystäviä, jotta he pärjäisivät teknistyvässä yhteiskunnassa ja pystyisivät ajantasaisesti sekä itsenäisesti hoitamaan asioitaan. Taulukkolaskenta- ja tekstinkäsittelyohjelmia soveltamalla ryhmä laati myös painokuvioita ja tulosti näitä mm. käärepapereiksi ja pienten askartelutöiden materiaaleiksi. Samalla hoituivat ystävyys-suhteet ja opettaja sai mielekästä tekemistä sekä tärkeää sisältöä elämälleen.

Tutustumiskohteena oli myös Japan Airlinesin Retirement Association ja heidän kolmannen iän ohjelmansa eläkkeelle jääneelle henkilökunnalle ja heidän perheilleen. Toiminta oli hyvin organisoitua ja klubimuotoista. Kustannuksista vastasi pääosin Japan Airlines ja osallistujat vastasivat pienestä osasta käytännön kuluja. Toimintaan kuului 20 - 30 aktiivista harrasteryhmää ja noin 3000 aktiivista osallistujaa. Osallistuminen, joka on vapaaehtoista, on koettu erittäin hyväksi tavaksi säilyttää sosiaalisia kontakteja ja estää syrjäytymistä. Pelkästään Tokion alueelta mukana on noin 12 000 jäsentä. Tämä selittyy sillä, että aktiivisen työuransa aikana henkilöitä tuettiin lentoyhtiön puolesta asunnon hankinnassa Tokion alueelta. Yhteisö toimittaa kaksi kertaa vuodessa ilmestyvää kaikille jaettavaa lehteä, jossa tapahtumista ja toiminnasta tiedotetaan.

Palvelukotiasumiseen tutustumisen kohteena oli Elderly Service Home and Home Care Facilities in Tokyo. Vanhusten palvelutalon toiminta vastaa hyvin suomalaista mallia. Palvelutalon asukkaat edustivat selkeästi neljättä ja viidettä ikää eli asukkaat olivat riippuvaisia toisten avusta. Palvelutalo oli hoitotasoltaan lähes sairaalamainen ja sijaitsikin sairaalan yhteyteen sijoitetussa erillisessä siivessä. Lääkäri- ja erikoislääkäripalveluiden saanti oli tarvittaessa nopeaa ja helpompaa toteuttaa niin, että lääkäri saapuu potilaan luo. Yhteisö oli laitospaisesta toimintatavastaan huolimatta hyvin lämminhenkinen ja kodinomainen. Ympäristö oli hyvin idyllinen ja siisti sekä ulkona liikkumisen mahdollistava. Asukkaille oli järjestetty pieniä sopukoita yksinoloon ja yhteisiä tiloja oli paljon. Henkilöstön mukaan yksikkö toimi hyvin pienen avustuksen turvin ja uusia rahoituksia on osattava hakea jatkuvasti. Kodinomaisuus sekä viriketoiminta perustuivat pääasiassa vapaaehtoistyöntekijöiden panokseen. Yhteisössä toimi 30 eläkkeellä olevaa vapaaehtoista avustajaa, jotka kävivät säännöllisesti osallistumassa yhteisön perustoimintoihin. Vakituksia hoitajia yhteisössä oli kolme. Yhteisön yhteistoiminnallisen hengen oli helppo havaita olevan lähtöisin yksikön johtajattaresta ja hänen kiinnostuksestaan tekemäänsä työtä kohtaan.

Japanilaisen Chiban yliopiston kanssa toteutettiin organisoitua tiedonvaihtoa sekä Tokiossa että Seinäjoella esittelemällä molempien tutkimushakkeita ja niistä saatuja tuloksia yhteisöjen tutkijoille ja professoreille. Japanilaiset tekevät erittäin paljon yhteistyötä yritysten kanssa ja opiskelijat myös opiskelevat työpaikoilla tutkimus- ja kehittämishankkeiden aikana.

5 TULOKSET

Tiedonhaussa käytettyjen työpajojen laadinnan perustana oli Sense-making -teoria, jonka avulla osallistavan suunnittelun tarve voidaan selittää. Tavoitteena oli löytää tapa, jolla tietokuilu käyttäjän ja suunnittelijan välillä voidaan ylittää. Tiedonhankintatavalla voidaan myös määrittää käsitystä uudesta käyttäjäryhmästä ja siten palvella elinkeinoelämän tarpeita. Tässä projektissa kolmannen iän edustajat ja asiantuntijat rakensivat yhdessä puuttuvaa tietoa ja loivat sen perusteella yhdessä suunniteltuja (engl. co-creation) ratkaisuja. (Kuviot 18 ja 20-23.) Työpajojen aikana yhdessä työskennellen asiantuntijat saivat uusia ideoita ja ajatuksia, kuuluivat tunteista, muistoista ja tarinoista sekä asumiseen liittyvistä merkittävistä kokemuksista. Oma osallisuus prosessiin antoi mahdollisuuden emotionaaliseen kokemukseen sekä hiljaisen tiedon jakoon. Prosessissa saatua tietoa ja kokemusta suunnittelijoiden on mahdollista käyttää työssään myöhemminkin.

Tulevaisuudessa kolmas ikä tulee olemaan pitenevä vaihe ihmisen elämässä muuttaen käsitystä vanhuuden mallista. Hoivakoti ja -palveluiden varassa asumisen voidaan olettaa edustavan neljättä ikää ja toisten hoidosta riippuvaisena elämisen viidettä ikää ihmisen elämässä. Kolmannessa iässä palveluiden tarve ei vielä tunnu ajankohtaiselta, mutta niiden saatavuutta harkitaan tulevaisuutta silmälläpitäen sopivia asumisen ympäristöjä ja asumismuotoja arvioitaessa. Usein päätöksiin osallistuvat myös perheen lapset, jotka haluavat pitää vanhemmistaan huolta ja osallistua päätöksentekoon myös omasta näkökulmastaan.

Eläkeläinen on terminä saanut ajassamme hieman passiivisen leiman. Kolmas ikä on osuva nimitys, joka ei ole erityisesti mihinkään leimaava termi, vaan kuvaa väljästi henkilön elämänvaihetta. Se on neutraali aktiivisen ajan kuvaus ilman rajoitteita, eikä sido henkilöä erityisesti mihinkään ryhmään. Hoitokotiasumisen alueellinen stigma on osittain olemassa ja sen vuoksi asumisen ympäristössä tulisi olla hoivakotien lisäksi erilaisia asumismuotoja sekä palveluja. Nyt ikääntyvässä sukupolvessa on osittain edelleen vallalla palveluasumiseen liittyvä vahva vanhainkoti-käsitteen leima, joka estää vaihtoehtoihin asumismuotoihin tutustumista. Yhteisillä tiloilla ja palveluiden monipuolisella tarjonnalla voidaan muuttaa myös muualla asuvien käsityksiä vaihtoehtoisista asumisen malleista. Usein palveluja käyttämällä kynnys muuttaa perheen yhteisestä kodista uuteen asumismuotoon madaltuu.

Rakennusmääräykset ovat antaneet raameja muunneltavalle asutosuunnittelulle, mikä helpottaa erilaisten huoneistojen suunnittelua. Sijainti ei sinällään ole ratkaiseva tekijä vaan kulloisenkin tarpeen mukainen palveluiden joustava käytettävyys.

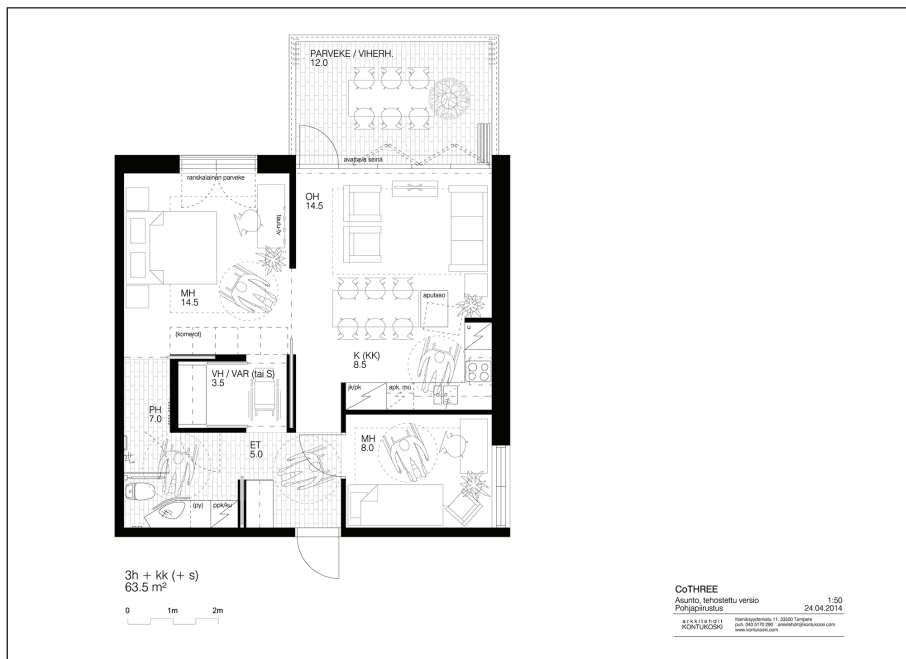
Asunto, jossa kolmannessa iässä asutaan, ei välttämättä tarvitse olla enää omistusasunto, vaan muitakin vaihtoehtoja harkitaan. Kun perheasunnosta pois muuttamisen vaihe on kypsä, ollaan jo valmiita pohtimaan uudenlaisia vaihtoehtoja. Normaali asuntoyhtiö, jossa on saatavana turvapalveluita kuten älyavaimet, ym. on suosittu vaihtoehto. Vuokra-asumisessa luotettavuus on kuitenkin ensimmäinen kriteeri. Vuokra-asujan tulee voida luottaa siihen, että hän voi asua asunnossa niin pitkään kuin haluaa. Käyttäjryhmän mukaan pieni osaomistusosuus takaa turvallisuuden tunnetta. Kolmannen iän käyttäjryhmän kohdalla asunnon valintaan vaikuttavat myös perheen lapset, jotka ottavat jossain vaiheessa osaa ikääntyvien vanhempiensa huolenpitoon. Asumisen kustannusrakenteiksi tulisi laatia uusia malleja, jotta niiden käyttäjille jäisi varoja asunnon omistamisen sijaan mahdollisuuksia käyttää varojaan palveluiden hankintaan. (Pennanen 2014.)

Erilaisia kolmatta ikää palvelevia asumisen vaihtoehtoisia malleja on pohdittu ja hissillinen kolmekerroksinen kerrostalo on tällä hetkellä houkuttelevin vaihtoehto. Iso, lasitettu parveke on myös toiveina ja yhteiset tilat ovat aina erikseen harkinnan kohteena yhtiövästikkeen kasvamisen vuoksi. Tulevaisuudessa vuokra-asumisen taso tulee nousemaan mikä on nähtävissä nuorten vuokralla asujien vaatimustason nousuna. Tällä perusteella kiinnostavaa on nähdä millaisia odotuksia nuorella polvella on kun he saavuttavat kolmannen iän.

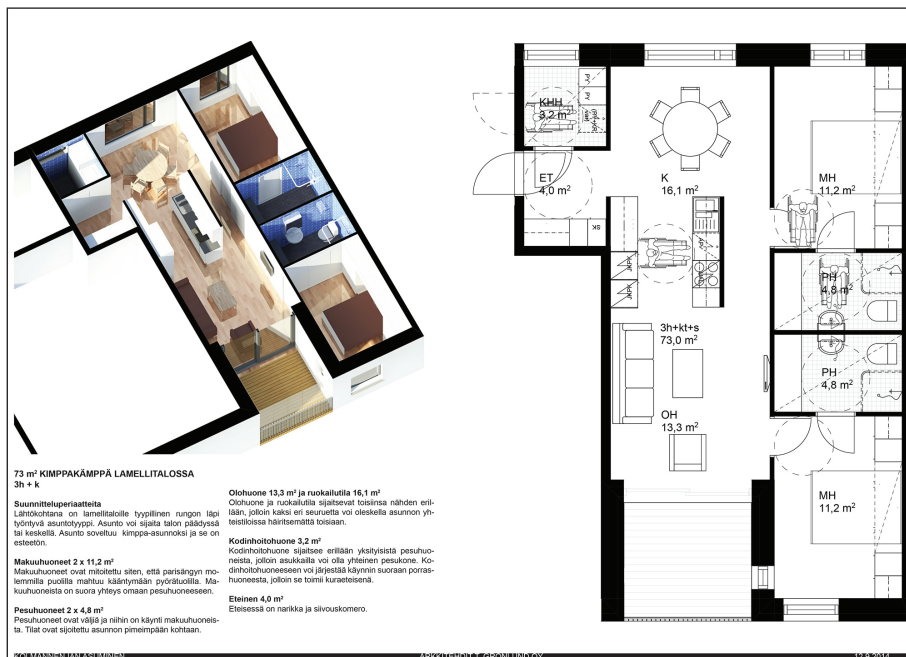
5.1 Työpajat

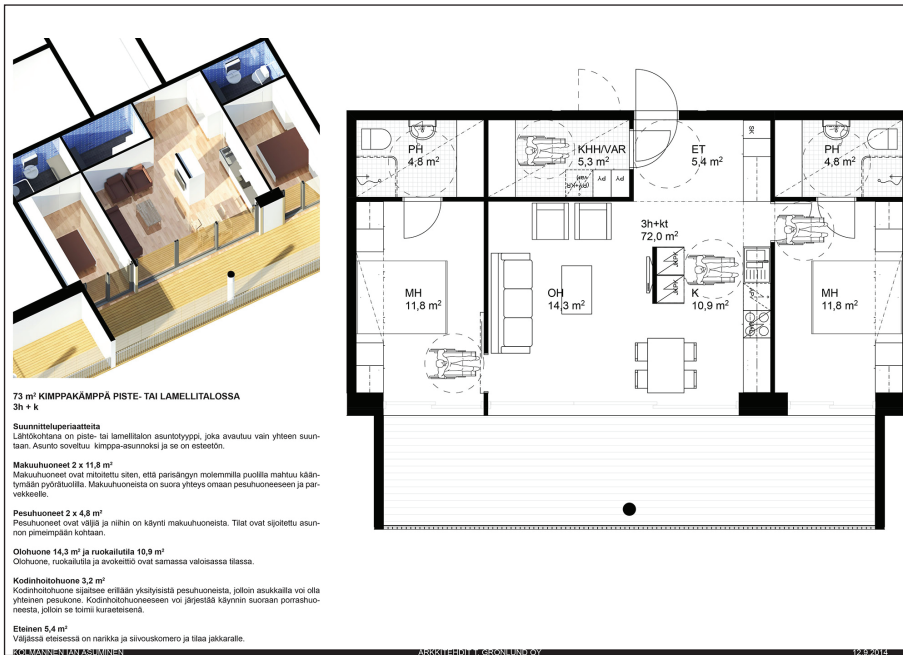
KUVIO 18. Tilamallinnus Arkkitehdit Kontukoski Oy.

KUVIO 21. Pohjakuva B. Arkkitehdit Kontukoski Oy.

KUVIO 22. Kimppakämpä A. Arkkitehdit T. Grönlund Oy.

KUVIO 23. Kimppekämpä B. Arkkitehdit T. Grönlund Oy.

Tässä projektissa tiedonhankinnan avulla tehtävänä oli laatia kolmannen iän käyttäjäryhmän asumisympäristötarpeisiin perustuva suunnitelma demoalustana olevalle alueelle. Osallistava suunnitteluprosessi työpajoineen antaa mahdollisuuden uuden tiedon saantiin sekä erilaisen hiljaisen tiedon tavoittamiseen. Positiivista prosessissa on se, että suunnittelijat ovat osa tiedontuotannon prosessia. Uudet ideat syntyvät siinä hetkessä autenttisina ja niitä on mahdollista testauttaa käyttäjäryhmällä välittömästi. Vaikka työpajaprosessi on strukturoitu rakenteeltaan, tulisi sen sisällöllisillä tehtävillään ruokkia avointa vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksessa syntynyttä tietoa konstruoidaan aikaisempaan tietopohjaan. Näin saatu tieto on kuitenkin aina tuottajaryhmänsä kokemuksentään perustuvaa ja sen mukaisesti yleistettävää. Työpajoissa kokonaisuuden hyvä ennakkosuunnittelu on ensiarvoisen tärkeää. SeAMKin uudet opetus- ja pienryhmätilat tarjosivat oivan mahdollisuuden toteuttaa useita työpajoja samanaikaisesti. Ohjausprosessin toteuttaminen oli sujuvaa ja fasilitaattorin oli helppo seurata prosessin etenemistä puuttumatta siihen. Alkuinfojen ja loppuyhteenvedojen järjestäminen vaatii yhteisen tilan, jollainen oli myös pienryhmätilojen yhteydessä. Työpajat toteutettiin aina päiväaikana, jolloin työskentely lomittui oppilaitoksen normaaliin toimintaan. Työpajojen ajallinen kesto oli rajattu 3 - 4 tuntiin, mikä piti toiminnan sopivan tiiviinä. Työpajojen suunnitteluvaiheessa tavoitteena oli käyttää hyödyksi enemmän tietoteknisiä sovelluksia. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin, koska vaarana olisi ollut teknisen sovelluksen käyttötaitojen erot, jotka olisivat voineet heikentää työpajojen sisällöllistä tulosta.

Uusien asumismuotojen muutosprosessi on hidasta ja raskasta. Työpajojen ja tiedonhankinnan perusteella syntyneet asumisvaihtoehdot yllättivät suunnittelijat positiivisesti. Rakennusalan yritysten asiantuntijuutta toivottiin vielä vahvemmin mukaan. Asumisen ympäristöjen suunnittelussa arkkitehdeillä on kuitenkin merkittävä rooli, joten heidän kauttaan kokemukset ja tieto siirtyvät automaattisesti myös rakennustekniikkaan. Uusia asumismuotoja ja asumisen rahoitusmalleja tulisi kokeilla vieläkin rohkeammin esim. sosiaaliseen aspektiin perustuen. Asumisen suunnitteluratkaisujen avulla voidaan vaikuttaa sosiaalisiin rakenteisiin sekä estää syrjäytymistä ja yksinäisyyden tunnetta. Kolmannen iän edustajien mukaan asumisen ympäristössä tulisi olla eri ikäryhmien edustajia. Asumistiloja ja pohjaratkaisuja tulisi voida muunnella niin, että ne palvelevat esim. samassa talossa erilaisissa elämäntilanteissa olevia asukkaita.

Palvelurakenne ja palveluiden saatavuus nousee esiin kolmannen iän asumista määriteltäessä. Palvelurakennetta tulee ajatella pitkällä aikajänteellä tulevaisuuteen. Eniten käytettyjä palveluita ovat kotipalvelut eli siivous- ja lääkehoito. (Rasvala 2014.) Myös työpajoissa nämä nousivat ensimmäisinä tulevaisuuden palvelutarpeina esiin. Yksinäisyyden ehkäisemisen keinot nousivat esiin työpajoissa. Työpajoissa asuntopohjien avulla pohdittiin erilaisia asumismuotoja ja vaihtoehtoisia malleja yhdessä asumiseen. Muunneltavuuteen laadittiin myös vaihtoehtoisia ehdotuksia ja pohdittiin ratkaisuja. Kyselyaineiston perusteella Pietarin alueella samassa asunnossa voi asua jopa kolmen sukupolven edustajia. Työpajojen tiedonhankinnan pohjalta laaditut asuntopohjat palvelevat hyvin myös eri sukupolvia, erilaisia perherakenteita ja tarjoavat mahdollisuuksia yhdessä asumiseen.

Projektin tuloksina laadittuja asuntopohjia jalkautetaan asuntotuotantoon Etelä- ja Keski- Suomeen vuoden 2014 aikana. Saadun tiedon levitystä jatketaan marraskuun 2014 aikana Pohjois-Pohjanmaalla sekä Etelä-Suomessa julkishallinnon rahoittamien kohteiden valmistelun ja suunnittelun yhteydessä.

Projektin aikana on kehitetty ja valmisteltu konseptia, jossa rakennuttaja, palveluntuottaja ja suunnittelija lähtevät yhdessä toteuttamaan kohdetta jo olemassa olevalle käyttäjäryhmälle. Tällainen kohderyhmä on muodostunut projektin aikana Alajärvelle, missä on 16 asunnon hankkijan aktiivinen ryhmä toteuttamassa kolmatta ikää palvelevan asumismuodon rakennuttamishanketta. Seuraava vaihe toteuttamisessa on laatia suunnitelma ja toimijaverkosto hankkeen toteuttamiseksi. Projektin toimintaan osallistuminen ja toiminnasta saadulla tiedolla on ollut ratkaiseva merkitys rakennushankkeen edistämiseksi. Kolmannen iän edustajat ovat saaneet tausta- ja kokemustietoa, mahdollisuuden keskustella eri asiantuntijoiden kanssa sekä vastauksia omaa hankettaan koskeviin kysymyksiin. Erittäin suuri merkitys oli ollut myös CAVE:ssa saaduilla kokemuksilla. Virtuaalitulossa oli mah-

dollisuus eläytyä uusiin asumismuotoihin ja pohtia miltä asuminen ko. kohteissa tuntuisi sekä tutustua asiantuntijoiden esittelemiin kohderyhmää palveleviin vaihtoehtoisiin asumismuotoihin. Myös projektin aikana toteutettu tiedottaminen oli saavuttanut käyttäjäryhmää ja tuottanut paljon kyselyjä projektiin osallistuneille.

5.2 Kysely ja kansainväliset eroavaisuudet

Projektin tehtävänä oli testata osallistavaa suunnitteluprosessia kolmannen iän asumisympäristötarpeiden kartoittamisessa. Kansainvälisesti aihepiiri kiinnosti sekä japanilaisia yhteistyökumppaneitamme että Pietarin alueella. Projektin aikana kansainväliseen konferenssiin osallistumisen yhteydessä loimme yhteydet Pietarin alueelle missä kolmannen iän asumistarpeet kiinnostivat. Teema kiinnosti myös suomalaisia yhteistyökumppaneita, joten tiedonhankintaa varten laadittiin kysely, joka toteutettiin verkkokyselynä kesällä 2014. Vaikka Pietarin alueen taloudellisia muutokset ovat olleet nopeita tuon kevään ja kesän aikana, vastasi kyselyyn 64 alueella asuvaa kolmatta ikää lähestyvää tai jo sen saavuttanutta vastaajaa. Kaikkiin kysymyksiin ei ollut lukittu ns. vastauspakkoa, jonka vuoksi vastausten määrä saattoi vaihdella näiden kysymysten kohdalla.

Vastaajista 90,4 % oli naisia ja loput miehiä. Vastaajista 51,5 % eli avioliitossa ja 31 % ilmoitti olevansa yksin eläviä. Lähes 72 % vastaajista ilmoitti olevansa eläkkeellä ja heistä hieman yli puolet oli ollut eläkkeellä 0 - 2 vuotta. Hieman yli 72 % vastaajista ilmoittaa asuvansa Pietarin alueella. 92 % vastaajista ilmoittaa asuinympäristökseen kaupungin ja 8 vastaajaa (n64) ilmoitti asuvansa myös ulkomailla. Noin kolmasosalla vastaajista on käytössään erillinen loma-asunto. Suurin osa vastaajista (71 %) vietti säännöllisiä lomiamatkoista sekä koti- että ulkomailla. Ulkomaanmatkojen osuus oli kotimaanmatkoja suurempi. Lomien kesto-aika oli pääsääntöisesti yksi - kaksi viikkoa, mutta ulkomailla loma-asunnon omaavat viettivät siellä pidempiä aikoja.

Perhe ja perheyhteisön kuvausten perusteella vastaajaryhmästä löytyy yksin asuvia sinkkuja, ilman lapsia asuvia ja lapsia omaavia pariskuntia, äiti ja tytär, kolmen sukupolven yhdistelmiä mummo äiti, tytär sekä pariskuntia joiden kanssa asuu jomman kumman puolison äiti taikka isä. Vastaaja joukossa oli hyvin yleistä, että samassa taloudessa asui kolme sukupolvea.

Kartoitettaessa työelämässä mukana oloa 96 % vastaajista ilmoitti olevansa edelleen mukana työelämässä. Vastaajat (n52) edustavat aikaisempien työtehtäviensä perusteella lähes poikkeuksetta koulutettua väestöä ja sen perusteella ylempää sosiaaliluokkaa. Vastaajien joukossa oli yliopisto-opettajia, kielenopettajia, sisustussuunnittelijoita, eläkeläisiä, kotiäitejä, myyjiä, markkinointi- ja kirjastoalan

työntekijöitä, insinöörejä, sairaalatyötä tekeviä, johtajia, suunnittelijoita, yrittäjiä, tutkijoita, ompelijoita, taloushallinnon työntekijöitä, urheiluvallmentajia, oikeushallinnon työntekijöitä ja konsultteja. Vastaajien joukossa oli useita sellaisia henkilöitä, jotka ilmoittivat omaavansa useita ammattiyhdistelmiä esim. opettaja, yrittäjä ja konsultti.

Kolmannen iän asumiseen liittyvinä tulevaisuuden toiveina mainittiin ympäristön rauhallisuus, puhtaus, hyvä ilmanlaatu, luonnon läheisyys, hyvät julkiset liikenneyhteydet (metro), palveluiden saatavuus (lääkäripalvelut, kaupat, apteekki), turvallisuus, vartiointi ja liikuntamahdollisuudet, puhdas vesi sekä ekologisesti puhdas alue. Lisäksi odotettiin, että yhteisössä saisi seurata itselleen eikä kukaan tuntisi oloaan yksinäiseksi.

Vastauksissa nousi esiin myös esitys minimieläkkeeksi ja siihen suhteutetut kohtuulliset asuntomenot sekä asumistilojen joustavuus. Tulevaisuuden kolmannen iän elämäntavan kuvauksissa toivottiin aktiivista, iloista elämää, aikaa harrastaa ja olla lastenlasten kanssa. Vastaajat toivoivat myös enemmän aikaa lepoon ja liikuntaharrastuksiin.

Työssäolo koettiin osa-aikaisena tärkeäksi myös eläkkeellä oltaessa. Vaikka lasten auttaminen perheen kanssa ja lastenlasten kanssa oleminen koettiin erittäin tärkeäksi elämän sisällöksi kolmannessa iässä, nousi vastauksista esiin toive, että vanhemmat voisivat asua erillään lapsistaan ja lapsenlapsistaan: "Olen lauantaikummo, rakastan perhettäni, mutta en yritä vaikuttaa ja häiritä heidän elämäänsä."

Vastaajat kuvaavat kolmatta ikää edustavien arjen vastaavan pääosin heidän omaansa, mutta sisältävän enemmän aikaa lepäämiseen, lastenlasten kanssa olemiseen, ystävien tapaamiseen, lukemiseen ja liikuntaan. Arjen kuvattiin olevan aktiivista, mutta kuitenkin kiireetöntä aikaa. Harrastamisen mahdollisuudet nousivat esiin vastauksissa ja erityisesti kulttuuritapahtumiin osallistuminen, lukeminen ja houkuttava ajatus siitä että vihdoinkin on mahdollisuus tehdä itseä kiinnostavia asioita.

Vastauksissa nousi esiin usein merkityksellisyyden kokeminen eli vastaajat ilmoittivat haluavansa olla tarpeellisia tekemällä vapaaehtoistyötä, opetustyötä tai auttamalla lapsiaan ja hoitamalla lapsenlapsiaan.

Tulevaisuuden asumistarpeista ja niihin liittyvistä toiveista kysyttäessä vastaajat mainitsivat usein omistusasunnon sekä eurooppalaisen elämäntavan toteuttamisen mahdollisuuden. Omakotitalo ja mökki mainittiin myös sekä rivitalo esikaupunki-alueella. Kodin tulisi olla kohtuullisin kustannuksin ylläpidettävissä, keskikokoinen,

kylpyhuoneellinen, kaunis, kodikas ja viihtyisä lähellä ulkoilupaikkoja ja palveluja sekä hyvien liikenneyhteyksien päässä. Nämä takaisivat aktiivisen elämän, johon sisältyy myös matkustelua. Ympäristöltä odotettiin puhdasta ilmaa, luonnonläheisyyttä ja liikuntamahdollisuuksia.

Vastaajista 99 % oli sitä mieltä, että heidät tulisi osallistaa heidän elämäänsä ja ikäryhmäänsä koskevaan päätöksentekoon. Harrastuksista tärkeimmiksi mainittiin liikunnalliset aktiviteetit. Kolmannen iän elämäntapaan vastaajat liittivät kaikkein tärkeimpänä lukemisen. Hyvin lähelle ja seuraavaksi useimmin sisällöksi mainittiin ystävät, matkustelu, kävely, teatteri ja lastenlapset. Merkittäviksi koettiin myös kylpyläuinti, opiskelu, shoppailu, taideharrastus, omaishoitajuus, sukulaiset ja puutarhatyöt. Hyvin vähän suosiota elämäntavan kuvauksissa saivat liikunnan tärkeäksi kokemisesta huolimatta juoksu, pyöräily, golf ja tietokonepelien pelaaminen. Kulttuuriset- ja kaupungeissa asumisen taustat selittävät valintoja. Mikäli vastaajat ovat asuneet ikänsä kaupungeissa tai keskuksissa, voi olla etteivät he ole koskaan pyöräilleet tai juosseet, eivätkä siis näe näitä kiinnostavana liikuntamuotoina. Erittäin vähän suosiota sai myös yksinolo. Avoimissa vastauksissa liitettiin kolmannen iän kuvaukseen myös blogin seuraaminen, julkinen seuraelämä, itsensä kehittäminen ja klassisen musiikin kuuntelu. Myös työssäkäynti mainittiin kolmannen ikään kuuluvaksi.

Kysymykseen, joka koski aihepiiriä sitten kun vihdoinkin on aikaa, vastaajat kuvasivat erittäin runsaasti ja vuolaasti erilaisia taideharrastusvaihtoehtoja, käsillä tekemistä, matkustelua, liikuntavaihtoehtoja ja kielten opiskelua. Mukana oli myös erilaisia vapaaehtoistyön muotoja. Kyselyn vapaiden kommenttien osiossa vastaajat saivat antaa palautetta koskien kyselyä ja sen aihepiiriä. Itse kyselyn toteuttaminen ja siihen vastaaminen oli oman elämän suunnitteluun osallistamista. Vastaajat kokivat että heidän ääntään kuunnellaan ja joku ottaa tosissaan. Vastaajat olivat myös kiitollisia kyselyyn osallistumisen mahdollisuudesta joskin toivoivat tarkemman vastaamisen takaamiseksi kuvainnollisempaa käännoistyötä joidenkin kysymysten osalta. Kyselyyn vastaaminen oli aktivoanut vastaajia ja he olivat sen myötä ryhtyneet pohtimaan omaa elämäntapaansa ja minkä kokivat siinä on tärkeäksi.

Kansainväliset eroavaisuudet perustuvat kulttuurieroihin. Toisaalta kulttuurista toiseen siirrettävillä hyvillä käytänteillä on uutuusarvoa toiseen kulttuuriin piirissä. Uutuusarvo voi ylittää innovaation tasolle, mikäli se osataan sitoa kohdemaan kulttuuriin arvoihin, käytänteisiin ja perinteisiin. Japanilaiset kolmannen iän edustajat pitivät tärkeänä toisten auttamista ja olivat valmiita käyttämään hankkimaansa ammattitaitoa ja aikaansa toisten auttamiseen. Venäjällä Pietarin alueella henkilöt toivoivat kolmannessa iässä saavansa levätä enemmän, matkustella, oppia uusia taitoja ja käyttää aikaa lastenlasten kanssa olemiseen. Tiedonhaun perusteella Suomalaiset kolmannen iän edustajat pitivät tärkeänä matkustelua ja kunnostaan

huolta pitämistä. Yhteisenä piirteenä kaikilla on yksinäisyyden ehkäiseminen ja turvallisuuden tunteen takaaminen. Uudet asumisen rahoitusmallit askarruttavat ja nousevat esiin kaikissa maissa. Asuminen koetaan kalliiksi ja sen koettiin vievän ison osan ansioista.

6 YHTEENVETO

Onnistuneen työpajan tavoitteena on tuottaa suunnittelutulosten lisäksi osallistujilleen iloa ja saada mukanaolijat tuntemaan, että heidän ajatuksensa ovat arvokkaita. Erilaisista ammattiryhmistä koostuvassa työpajassa tapahtuvan vuorovaikutuksen aikana on myös mahdollisuus vaihtaa ajatuksia, saada uutta tietoa sekä laajentaa omaa kokemuksenttää eri ammattiryhmien toimintatavoista.

Kyselyn avulla saatava tieto kuvaa käyttäjäryhmää, mutta sen avulla ei saavuteta samantasoista hiljaista ja piilevää tietoa kuin työpajoissa on mahdollista saada. Alkuinformaationa ja aiheeseen aktivoijana kysely on paikallaan. Kuten vastaajat tässäkin kyselyssä totesivat, ovat he tähän vastaamisen myötä ryhtyneet pohtimaan millaista elämäntapaa itselleen haluavat. Kyselyyn vastanneet olisivat siis tulevaisuudessa erinomaisia toimijoita osallistaviin työpajoihin toteuttamaan kolmannen iän asumisympäristöjä koskevaa yhdessä suunnittelua. Pietarin alueella toteutetusta kyselyaineistosta nousi esiin toive toteuttaa eurooppalaista elämäntapaa. Suunnittelijat voivat hyödyntää kyselyaineistoa vastaajien elämäntavan määrittelyssä esim. tuomalla tarjolle erityisesti eurooppalaisia vaihtoehtoja sekä elämäntapaa erottautumalla näin muiden toteuttamasta tarjonnasta. Aineiston perusteella vahvistui käsitys siitä, että kolmannen iän asumisympäristötarpeet ovat hyvin samansuuntaisia eri maissa, joten Suomessa kehitetyt mallit voitaisiin siirtää sellaisenaan esim. Pietarin alueelle asuntotuotantoon.

Yksi mielenkiintoinen vaihtoehto uutta käyttäjäryhmää koskevan tiedonhankinnan toteuttamisen muodoksi voisi olla ennakkokysely yhdistettynä työpajaan. Kyselyn avulla voidaan kartoittaa tyhjiä tiedonaukkoja ja laatia edelleen työpajat näiden tietoaukkujen perusteella täyttämään tiedonpuutteita. Tiedonhankinnan tavoite tulee kuitenkin olla hyvin selkeä ja sisällöllisesti rajattu.

Yleisenä oletuksena on, että maasta riippumatta kolmannen iän edustajat haluavat asua kaupunkien keskustoissa palvelujen ja hyvien kulkuyhteyksien äärellä. Eritasoinen turvallisuus ja vartiointi ovat tärkeitä elementtejä myös, jotka kaupungissa on mahdollista taata. Kuitenkin sekä kyselyssä että työpajoissa on todettu luonnon läheisyyden, ulkoilumaastojen ja puhtaan ympäristön olevan tärkeitä arvoja kolmannen iän asumisen ympäristöjä suunniteltaessa. Nämä ovat haasteita, joiden avulla asumisympäristöihin kehitetään toiveisiin vastaavia, uudenlaisia innovaatioita ja ratkaisuja. Asumisen kustannukset ja omistamisen ideologia ovat keskustelun alla kuten myös uusilla tavoilla rakentuvat asumisyhteisöt. Kolmannen iän edustajat eivät myöskään toivoneet ikääntyessään sitä, että heidät eristetään muusta yhteiskunnasta vaan toivoivat voivansa elää nuorten ja kaikenikäisten ihmisten joukossa.

Rinnakkaishankkeena toteutetun Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttaman tutkimusosion tavoitteena on muodostaa asukaslähtöistä tietoa kolmannen iän asumiskokemuksista hyödynnettäväksi asumisen suunnittelussa. Tiedonhankinnassa selvitettiin asumisen ja kotikokemuksen suhdetta sekä millaisista tekijöistä kodikas ja kotoisa asuminen muodostuu. Aineisto kerättiin virikekeskusteluihin sekä näitä täydentävin kirjoitus- ja eläytymistehtävin. Aineiston perusteella rakennettiin ihannekodin malli, jossa kodikkaan asumisen tärkeimmiksi tekijöiksi osoittautuivat ihmissuhteet sekä asioiden hallittavuus ja omaehtoisuus. Riukulehto ja Rinne-Koski (2014) toteaa, että aineiston mukaan huomattava merkitys oli myös kodin toimivuudella ja esteettisyydellä sekä rakennuksella ja siihen kuuluvalla irtaimistolla. Myös luonto ja ympäristö sekä kulttuuri vaikuttavat kodikkuuden tuntuun.

Projektin tuloksista hyötyvät ensisijaisesti arkkitehtisuunnittelijat. He saavat projektin tuloksena testatun mallin tavasta ylittää tietokuilu käyttäjän ja suunnittelijan välillä sekä esimerkin tiedosta, jota mallilla on mahdollista tuottaa tai saavuttaa. Kokemusta syntyy myös siitä, millaista osaamista tiedonhankinnan toteuttamiseksi tarvitaan. Suunnittelijat saavat prosessiin osallistuessaan ideoita suunnittelutyön toteuttamiseksi jo prosessin aikana ja voivat myös testata ja saada palautetta ideoistaan työpajaan osallistujilta. Työpajojen aikana on myös mahdollista arvottaa syntyvää ja siten käytössä olevaa tietoa ja sen käyttökelpoisuutta kulloisessakin suunnittelutyössä. Myös kuntapäätäjät voivat käyttää tuloksia hyödykseen kuntien ja kaupunkien palvelurakenteita ja kaavoitusta suunniteltaessa.

Perinteisen käsityksen mukaan käyttäjät määritellään kohderyhminä, jolle suunnitellaan kohteita tai tuotteita. Käyttäjät toimivat myös testiryhminä arvioimassa tuotteen tai palvelun käytettävyyttä. Yleistä käyttäjätietoa ja kuluttajaryhmittelyjä on olemassa, mutta tulevaisuuden valintoihin suuntaavaa tietoa kolmatta ikää edustavien visioista, toiveista, unelmista ja toivomuksista ennen suunnittelun aloitusta ei ole olemassa. Asumisen ympäristöjen elinkaarta ja muunneltavuutta tulisi tarkastella 30 - 50 vuoden aikajanalla, jota varten tietoa ja kokemusta tulisi saada monen ikäisiltä käyttäjäryhmiltä. Suomalaista elämäntapaa tulisi voida ennakoita pitkällä aikajänteellä, mikä nykytiedon valossa on haastavaa. Asumisen ympäristöjen suunnittelussa erääksi vaihtoehdoksi nousee valmiin asukasryhmän palveleminen juuri tälle ryhmälle suunnitellun kohteen toteuttamisella. Käyttäjien ja asiantuntijoiden kollektiiviseen luovuuteen perustuvalla suunnittelulla voidaan saada aikaan innovatiivisia, kestäviä, muunneltavia ja ennen kaikkea käyttäjiään palvelevia ratkaisuja.

LÄHTEET

Erkko, A. 2013. "Mummo on uusi teini". Kauppalehti Optio 4, 28-33.

Hosionaho, S. 2014. Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelma 2013-2017. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Haasio, A. & Savolainen, R. a. Sense-making -teoria. Internetix. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.11.2014]. Saatavana: <http://oppimateriaalit.internetix.fi/fi/avoimet/0viestinta/informaatiotutkimus/po1/tiedonhankinta/sensemak>

Haasio, A. & Savolainen, R. b. Sense-making -teoria. Internetix. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.11.2014]. Saatavana: <http://oppimateriaalit.internetix.fi/fi/avoimet/0viestinta/informaatiotutkimus/po1/tiedonhankinta/jarjeste>

Hyysalo, S. 2009. Käyttäjä tuotekehityksessä: Tieto, tutkimus, menetelmät. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 97.

Ikaehyt. 2012. Ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukeminen. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.3.2014]. Saatavana: <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/pakaste2/lappi/juurruttaminen/vanhustyjohtaminen/31-1-2012-vanhustyon-tyokokous/ikaehyt-310112eija.pdf>

Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelma 2013-2017. Helsinki: Ympäristöministeriö. [Verkkosivu]. [Viitattu 11.9.2014]. Saatavana: <http://www.ymparisto.fi/ikaantyneidenasuminen>

Jungk, R. & Müllert, N. R. 1989. Tulevaisuus verstaat. Suom. Kai Vaara. Suomen Lataamo.

Karisto, A. 2008. Suurten ikäluokkien vireät eläkepäivät haastavat perinteisen elämäntavan. [Verkkosivu]. [Viitattu 7.3.2013]. Saatavana: <http://www.helsinki.fi/ajankohtaista/uutisarkisto/5-2008/22-13-18>

Koskinen, S. 2012. Voimavarat positiivisen ikääntymisen perustana. Esitelmä 10.10.2012 valtakunnallisen Vanhustenviikon seminaarissa Eloisa ikä - vuosisata viisi! Seminaari positiivisen ikääntymisen puolesta. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.3.2013]. Saatavana: http://eloisaiika-fi-bin.directo.fi/@Bin/4527c363d13aa06dae22edf84d045311/1416315298/application/pdf/30281/simo_koskinen.pdf

-
- MakeTools. 2014a. Papers. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.10.2014]. Saatavana: <http://www.maketools.com/papers-0.html>
- MakeTools. 2014b. About Us. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.10.2014]. Saatavana: <http://www.maketools.com/about.html>
- Pennanen, L. 2014. Kolmatta ikää palvelevat asumisratkaisut. Haastattelu 30.7.2014.
- Pitkälä, K. 2009. Voidaanko ikääntyneiden ihmisten hyvinvointia kohentaa suunnitellaan nyt olemassa olevia resursseja. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu 7.3.2013]. Saatavana: <http://www.helsinki.fi/tieteennakokulma/kysymys/pitkala.html>
- Rasvala, U. 2014. Elämää kolmannessa iässä – Ikääntyvän yhteiskunnan suunnittelu. TKI- Foorum, SeAMK. 1.10.2014.
- Riukulehto, S. & Rinne-Koski, K. 2014. Asunnosta kodiksi. Kotoisuus kolmannen iän asumiskokemuksissa. Helsingin yliopisto, Ruralia - instituutti. Raportteja 134.
- Sanders, E. B.-N. 2014. Creativity in strategic thinking. In: H. Wolters, A. Grome & R. Hinds. Enhancing the army's strategic thinking capability: Insights to assess, develop, and retain strategic thinkers, chapter 9. 5,16.
- Sanders, E. B.-N. & Stappers, P. J. 2014. Convivial toolbox: Generative research for the front end of design. Amsterdam: BIS.
- Sanders, L. 2013. New spaces, places and materials for co-designing sustainable futures. Current: Emily Carr University of Art + Design, Design research journal 4, Spring.
- Smith, M. K. 2003. Michael Polanyi and tacit knowledge, the encyclopedia of informal education. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu 20.10.2014]. Saatavana: <http://infed.org/mobi/michael-polanyi-and-tacit-knowledge>
- Visser, S., Stappers, P. J., van der Lugt, R. & Sanders, E. B.-N. 2005. Contextmapping: experiences from practice. CoDesign: International journal of cocreation in design and the arts 1 (2).
- Vuorinen, K. 2005. Etnografia. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula & P. Marjaranta (toim.). Käytettävyystutkimuksen menetelmät. Tampere: Tampereen yliopisto.
-

LIITTEET

Liite 1. Webropol – kysely

CoTHREE

Osallistava suunnittelun tiedonhankintaprosessi 3.ään asumisympäristötarpeiden kartoittamisessa

Aika ei ole ikävuosiin sidottu, vaan perustuu henkilön elämäntapaan. Ikääntyvän ihmisen kokemus omasta merkityksellisyydestä ja osallisuudesta yhteisössä vaikuttaa terveyteen ja toimintakykyyn vähentäen hoivapalveluiden tarvetta.

Yksi aikamme haasteista on 3. iän saavuttaneiden ihmisten voimavarojen säilyttäminen mahdollisimman pitkään. 3. iällä tarkoitetaan suurten ikäluokkien eläköitynyttä sukupolvea, joka elää aktiivista elämää työelämän ja vanhuuden välissä. Suuret ikäluokat ovat tuoneet mukanaan uudenlaisen vanhenemisen mallin, jossa siirrytään elinvoimaisena, vakaavaraisena ja hyvinvoivana työelämästä eläkkeelle.

3. ikä on työnjätön ja vanhuuden välillä oleva elämänvaihe, aika ennen varsinaista vanhuutta eli mahdollista hoivakoti- ja toisten avun varassa elämisen aikaa. 3. ikään kuuluvat työn ja vapaa-ajan uudenlainen kytkös, urapainoiden väheneminen, lasten lähteminen kotoa, vapaus, nautinto, itsensä toteuttaminen, harrastukset, opiskelu, kulttuurisuus, kuluttaminen, ikätietoisuus, terveyden vaaliminen, autonomisuus ja riippumattomuus sekä henkilökohtaisten valintojen mahdollisuus.

Vastaajan taustatiedot

1. Ikäryhmänne

- alle 50
- 50 - 54
- 55 - 60
- 61 - 65
- 66 - 70
- 70 -

2. Sukupuolenne

- mies
- nainen

3. Perhesuhteenne

- avioliitto

- avolitto
- yksinelävä
- leski

4. Mikäli olette eläkkeellä, kuinka kauan olette olleet?

- 0-2 v.
- 3-5 v.
- 6-10 v.
- yli 10 v.

5. Asuinpaikkakuntanne

25 merkkiä jäljellä

6. Valittkaa seuraavista vaihtoehtoista ensisijainen asuinympäristönne

- kaupunki
- taajama
- maaseutu
- ulkomaillla

7. Mikäli vastasitte edelliseen "ulkomaillla", kertoisitteko missä?

25 merkkiä jäljellä

8. Asuntotyyppinne eli millaisessa asunnossa asutte tällä hetkellä

- omakottalo
- rivitalo
- kerrostalo
- jokin
muu

9. Onko käytössänne loma-asunto?

- kyllä
- ei

Kertoisitteko seuraavaksi itsestänne ja perheestänne

10. Millainen perheenne on ja millaisessa perheyhteisössä elätte?

120 merkkiä jäljellä

11. Oletteko edelleen mukana työelämässä?

- kyllä
- ei

12. Mikäli olette, kertoisitteko millä tavalla?

120 merkkiä jäljellä

13. Minkälaista työtä olette tehneet?

120 merkkiä jäljellä

14. Oletteko asuneet aikuisiällä useammalla paikkakunnalla?

- kyllä
 ei

15. Kertokaa tässä millaisista tapahtumista päivänne muodostuu. (3-6 tapahtumaa)

120 merkkiä jäljellä

Kertokaa tässä lomailukäytänteistänne

16. Vietätkö säännöllisiä lomia?

- kyllä
 ei

17. Sisältyykö lomiinne matkoja?

- kyllä
 ei
 kotimaassa
 ulkomailla

18. Mikäli vastasitte kyllä, kuinka pitkiä matkanne ovat kestooltaan?

120 merkkiä jäljellä

Mikäli ette ole vielä 3. iässä, vastasitteko seuraaviin (19-23) kysymyksiin olettamustenne ja mielikuvienne perusteella. Perinteisesti isovanhemmat työelämästä jäätyään käyttävät paljon aikaa lastenlasten hoitamiseen. Tässä haluaisimme kartoittaa onko asia edelleen näin?

19. Kuvaillaa yleisellä tasolla minkälaista olettaisitte 3. iän henkilöiden elämäntavan tällä hetkellä olevan.

120 merkkiä jäljellä

20. Miten olettaisitte 3. iän henkilöiden arjen tällä hetkellä rakentuvan?

120 merkkiä jäljellä

21. Miten arvoisitte 3. iän henkilöiden asuvan?

120 merkkiä jäljellä

22. Millaisia toiveita arvoisitte 3. iän henkilöiden tulevaisuuden asumistarpeisiin liittyvän?

120 merkkiä jäljellä

23. Kuvailkaa tässä tulevaisuuden elämäntapaanne, sitten kun olette itse 3. iässä

120 merkkiä jäljellä

Seuraava osio on tarkoitettu kaikille vastaajille**24. Millä tavalla 3.iän asuminen tulisi mielestänne rahoittaa?**

- vuokra
 omistus
 osaomistus
 jokin muu

25. Mikä olisi mielestänne sopiva asunnon koko?

- alle 30m² / 1h
 30-40m² / 1h
 41-50m² / 2h
 51-60m² / 2h
 61-70m² / 3h
 yli 70m² / 4h
 jokin muu

26. Tulisiko mielestänne 3. iän käyttäjäryhmää osallistaa laajemminkin heitä koskevaan päätöksentekoon erillisillä foorumeilla?

- kyllä
 ei

27. Voitte halutessanne perustella lyhyesti näkemyksenne tähän

120 merkkiä jäljellä

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA - PUBLICATIONS OF SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

A. TUTKIMUKSIA - RESEARCH REPORTS

1. Timo Toikko. Sosiaalityön amerikkalainen oppi. Yhdysvaltalaisen caseworkin kehitys ja sen yhteys suomalaiseen tapauskohtaiseen sosiaalityöhön. 2001.
 2. Jouni Björkman. Risk Assessment Methods in System Approach to Fire Safety. 2005.
 3. Minna Kivipelto. Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teoriat ja menetelmät. 2006.
 4. Jouni Niskanen. Community Governance. 2006.
 5. Elina Varamäki, Matleena Saarakkala & Erno Tornikoski. Kasvuyrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
 6. Kari Jokiranta. Konkretisoituva uhka. Ilkka-lehden huumekirjoitukset vuosina 1970–2002. 2008.
 7. Kaija Loppela. ”Ryhmässä oppiminen - tehokastaja hauskaa”: Arviointitutkimus PBL-pedagogiikan käyttöönotosta fysioterapeuttikoulutuksessa Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vuosina 2005-2008. 2009.
 8. Matti Ryhänen & Kimmo Nissinen (toim.). Kilpailukykyä maidontuotantoon: toimintaympäristön tarkastelu ja ennakointi. 2011.
 9. Elina Varamäki, Juha Tall, Kirsti Sorama, Aapo Länsiluoto, Anmari Viljamaa, Erkki K. Laitinen, Marko Järvenpää & Erkki Petäjä. Liiketoiminnan kehittyminen omistajanvaihdoksen jälkeen – Casetutkimus omistajanvaihdoksen muutos-tekijöistä. 2012.
-

-
10. Merja Finne, Kaija Nissinen, Sirpa Nygård, Anu Hopia, Hanna-Leena Hietaranta-Luoma, Harri Luomala, Hannu Karhu & Annu Peltoniemi. Eteläpohjalaisten elintavat ja terveyskäyttäytyminen : TERVAS – terveelliset valinnat ja räätälöidyt syömisen ja liikkumisen mallit 2009 – 2011. 2012.
 11. Elina Varamäki, Kirsti Sorama, Anmari Viljamaa, Tarja Heikkilä & Kari Salo. Eteläpohjalaisten sivutoimiyrittäjien kasvutavoitteet sekä kasvun mahdollisuudet. 2012.
 12. Janne Jokelainen. Hirsiseinän tilkemateriaalien ominaisuudet. 2012.
 13. Elina Varamäki & Seliina Päällysaho (toim.) Tapio Varmola – suomalaisen ammattikorkeakoulun rakentaja ja kehittäjä. 2013.
 14. Tuomas Hakonen. Bioenergiaterminaalien hankintaketjujen kantavuus eri kuljetusetäisyyksillä ja -volyymeilla. 2013.
 15. Minna Zechner (toim.). Hyvinvointitieto: kokemuksellista, hallinnollista ja päätöksentekoa tukevaa? 2014.
 16. Sanna Joensuu, Elina Varamäki, Anmari Viljamaa, Tarja Heikkilä & Marja Katajavirta. Yrittäjyysaikomukset, yrittäjyysaikomusten muutos ja näihin vaikuttavat tekijät koulutuksen aikana. 2014.
 17. Anmari Viljamaa, Seliina Päällysaho & Risto Lauhanen (toim.). Opetuksen ja tutkimuksen näkökulmia: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. 2014.
 18. Janne Jokelainen. Vanhan puuikkunan energiakunnostus. 2014.
 19. Matti Ryhänen & Erkki Laitila (toim.). Yhteistyö- ja verkostosuhteet: Strateginen tarkastelu maidontuotantoon sovellettuna. 2014.
 20. Kirsti Sorama, Elina Varamäki, Sanna Joensuu, Anmari Viljamaa, Erkki K. Laitinen, Erkki Petäjä, Aapo Länsiluoto, Tarja Heikkilä & Tero Vuorinen. Mistä tunnet sä kasvajan - seurantatutkimus eteläpohjalaisista kasvuyrityksistä. 2015.
-

B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ - REPORTS

1. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu-tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma. 1998.
 2. Elina Varamäki - Ritva Lintilä - Taru Hautala - Eija Taipalus. Pk-yritysten ja ammattikorkeakoulun yhteinen tulevaisuus: prosessin kuvaus, tuotokset ja toimintaehdotukset. 1998.
 3. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. 1999.
 4. Petri Kahila. Tietoteollisen koulutuksen tilanne- ja tarveselvitys Seinäjoen ammattikorkeakoulussa: väliraportti. 1999.
 5. Elina Varamäki. Pk-yritysten tuleva elinkaari - säilyykö Etelä-Pohjanmaa yrittäjämaakuntana? 1999.
 6. Seinäjoen ammattikorkeakoulun laatu järjestelmän auditointi 1998-1999. Itsearviointiraportti ja keskeiset tulokset. 2000.
 7. Heikki Ylihärtilä. Puurakentaminen rakennusinsinöörien koulutuksessa. 2000.
 8. Juha Ruuska. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutus selvitys. 2000.
 9. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 2001. 2001.
 10. Minna Kivipelto (toim.). Sosionomin asiantuntijuus. Esimerkkejä kriminaalihuolto-, vankila- ja projektityöstä. 2001.
 11. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1998-2000 valmistuneiden sijoittuminen. 2002.
 12. Varmola T., Kitinoja H. & Peltola A. (ed.) Quality and new challenges of higher education. International Conference 25.-26. September, 2002. Seinäjoki Finland. Proceedings. 2002.
-

-
13. Susanna Tauriainen & Arja Ala-Kauppila. Kivennäisaineet kasvavien nautojen ruokinnassa. 2003.
 14. Päivi Laitinen & Sanna Välisaari. Staphylococcus aureus -bakteerien aiheuttaman utaretulehduksen ennaltaehkäisy ja hoito lypsykarjatiljoilla. 2003.
 15. Riikka Ahmaniemi & Marjut Setälä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Alueellinen kehittäjä, toimija ja näkijä. 2003.
 16. Hannu Saari & Mika Oijennus. Toiminnanohjaus kehityskohteena pkyrityksessä. 2004.
 17. Leena Niemi. Sosiaalisen tarkastelua. 2004.
 18. Marko Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä. Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. 2004.
 19. Suvi Torkki (toim.). Kohti käyttäjäkeskeistä muotoilua. Muotoilijakoulutuksen painotuksia SeAMK:ssa. 2005.
 20. Timo Toikko (toim.). Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohta. 2005.
 21. Elina Varamäki & Tarja Heikkilä & Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2001–2003 valmistuneiden sijoittuminen opiskelun jälkeen. 2005.
 22. Tuija Pitkääkoski, Sari Pajuniemi & Hanne Vuorenmaa (ed.). Food Choices and Healthy Eating. Focusing on Vegetables, Fruits and Berries. International Conference September 2nd – 3rd 2005. Kauhajoki, Finland. Proceedings. 2005.
 23. Katariina Perttula. Kokemuksellinen hyvinvointi Seinäjoen kolmella asuin-alueella. Raportti pilottihankkeen tuloksista. 2005.
 24. Mervi Lehtola. Alueellinen hyvinvointitiedon malli – asiantuntijat puhujina. Hankkeen loppuraportti. 2005.
 25. Timo Suutari, Kari Salo & Sami Kurki. Seinäjoen teknologia- ja innovaatiokeskus Frami vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta edistävänä ympäristönä. 2005.
-

-
26. Päivö Laine. Pk-yritysten verkkosivustot – vuorovaikutteisuus ja kansainvälistyminen. 2006.
 27. Erno Tornikoski, Elina Varamäki, Marko Kohtamäki, Erkki Petäjä, Tarja Heikkilä, Kirsti Sorama. Asiantuntijapalveluyritysten yrittäjien näkemys kasvun mahdollisuuksista ja kasvun seurauksista Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla –Pro Advisor –hankkeen esiselvitystutkimus. 2006.
 28. Elina Varamäki (toim.) Omistajanvaihdosnäkyvät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
 29. Beck Thorsten, Bruun-Schmidt Henning, Kitinoja Helli, Sjöberg Lars, Svensson Owe and Vainoras Alfonsas. eHealth as a facilitator of transnational cooperation on health. A report from the Interreg III B project "eHealth for Regions". 2007.
 30. Anmari Viljamaa, Elina Varamäki (toim.) Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2007. 2007.
 31. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus - Marja Lautamaja. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v.2004–2005 valmistuneiden sijoittuminen opiskelujen jälkeen. 2007.
 32. Sulevi Riukulehto. Tietoa, tasoa, tekoja. Seinäjoen ammatti-korkeakoulun ensimmäiset vuosikymmenet. 2007.
 33. Risto Lauhanen & Jussi Laurila. Bioenergian hankintalogistiikka. Tapauksia Etelä-Pohjanmaalta. 2007.
 34. Jouni Niskanen (toim.). Virtuaalioppimisen ja -opettamisen Benchmarking Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen sekä Kokkolan yliopistokeskuksen ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu Averkon välillä keväällä 2007. Loppuraportti. 2007.
 35. Heli Simon & Taina Vuorela. Ammatillisuus ammattikorkeakoulujen kielten- ja viestinnänopetuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kielten- ja viestinnänopetuksen arviointi- ja kehittämishanke 2005–2006. 2008.
 36. Margit Närvä - Matti Ryhänen - Esa Veikkola - Tarmo Vuorenmaa. Esiselvitys maidontuotannon kehittämiskohteista. Loppuraportti. 2008.
-

-
37. Anu Aalto, Ritva Kuoppamäki & Leena Niemi. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyspedagogisia ratkaisuja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikön kehittämishanke. 2008.
 38. Anmari Viljamaa, Marko Rossinen, Elina Varamäki, Juha Alarinta, Pertti Kinnunen & Juha Tall. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2008. 2008.
 39. Risto Lauhanen. Metsä kasvaa myös Länsi-Suomessa. Taustaselvitys hakuumahdollisuuksista, työmääristä ja resurssitarpeista. 2009.
 40. Päivi Niiranen & Sirpa Tuomela-Jaskari. Haasteena ikäihmisten päihdeongelma? Selvitys ikäihmisten päihdeongelman esiintyvyydestä pohjalaismaakunnissa. 2009.
 41. Jouni Niskanen. Virtuaaliopetuksen ajokorttikonsepti. Portfoliotyyppinen henkilöstökoulutuskokonaisuus. 2009.
 42. Minttu Kuronen-Ojala, Pirjo Knif, Anne Saarijärvi, Mervi Lehtola & Harri Jokiranta. Pohjalaismaakuntien hyvinvointibarometri 2009. Selvitys pohjalaismaakuntien hyvinvoinnin ja hyvinvointipalveluiden tilasta sekä niiden muutossuunnista. 2009.
 43. Vesa Harmaakorpi, Päivi Myllykangas ja Pentti Rauhala. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Tutkimus-, kehittämis ja innovaatio toiminnan arviointiraportti. 2010.
 44. Elina Varamäki (toim.), Pertti Kinnunen, Marko Kohtamäki, Mervi Lehtola, Sami Rintala, Marko Rossinen, Juha Tall ja Anmari Viljamaa. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2010. 2010.
 45. Elina Varamäki, Marja Lautamaja & Juha Tall. Etelä-Pohjanmaan omistajanvaihdosbarometri 2010. 2010.
 46. Tiina Sauvula-Seppälä, Essi Ulander ja Tapani Tasanen (toim.). Kehittyvä metsäenergia. Tutkimusseminaari Seinäjoen Framissa 18.11.2009. 2010.
 47. Autio Veli, Björkman Jouni, Grönberg Peter, Heinisuo Markku & Ylihärtilä Heikki. Rakennusten palokuormien inventaariotutkimus. 2011.
 48. Erkki K. Laitinen, Elina Varamäki, Juha Tall, Tarja Heikkilä & Kirsti Sorama. Omistajanvaihdokset Etelä-Pohjanmaalla 2006-2010 -ostajayritysten ja ostokohteiden profiilit ja taloudellinen tilanne. 2011.
-

-
49. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä & Marja Lautamaja. Nuorten, aikuisten sekä ylemmän tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työelämään - seurantatutkimus Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2006-2008 valmistuneille. 2011.
 50. Vesa Harmaakorpi, Päivi Myllykangas and Pentti Rauhala. Evaluation Report for Research, Development and Innovation Activities. 2011.
 51. Ari Haasio & Kari Salo (toim.). AMK 2.0 : Puheenvuoroja sosiaalisesta mediasta ammattikorkeakouluissa. 2011.
 52. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä, Juha Tall & Erno Tornikoski. Eteläpohjalaiset yrittäjät liiketoimintojen ostajina, myyjinä ja kehittäjinä. 2011.
 53. Jussi Laurila & Risto Lauhanen. Pienen kokoluokan CHP -teknologiasta lisää voimaa Etelä-Pohjanmaan metsäkeskusalueelle. 2011.
 54. Tarja Keski-Mattinen, Jouni Niskanen & Ari Sivula. Ammattikorkeakouluopintojen ohjaus etätyömenetelmillä. 2011.
 55. Tuomas Hakonen & Jussi Laurila. Metsähakkeen kosteuden vaikutus polton ja kaukukuljetuksen kannattavuuteen. 2011.
 56. Heikki Holma, Elina Varamäki, Marja Lautamaja, Hannu Tuuri & Terhi Anttila. Yhteistyösuhteet ja tulevaisuuden näkymät eteläpohjalaisissa puualan yrityksissä. 2011.
 57. Elina Varamäki, Kirsti Sorama, Kari Salo & Tarja Heikkilä. Sivutoimiyrittäjyyden rooli ammattikorkeakoulusta valmistuneiden keskuudessa. 2011.
 58. Kimmo Nissinen (toim.). Maitotilan prosessien kehittäminen: Lypsy-, ruokinta- ja lannankäsittely- sekä kuivitusprosessien toteuttaminen; Maitohygienian turvaaminen maitotiloilla; Teknologisia ratkaisuja, rakennuttaminen ja tuotannon ylösajo. 2012.
 59. Matti Ryhänen & Erkki Laitila (toim.). Yhteistyö ja resurssit maitotiloilla : Verkostomaisen yrittämisen lähtökohtia ja edellytyksiä. 2012.
 60. Jarkko Pakkanen, Kati Katajisto & Ulla El-Bash. Verkostoitunut älykkäiden koneiden kehitysympäristö : VÄLKKY-projektin raportti. 2012.
-

-
61. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä, Juha Tall, Aapo Länsiluoto & Anmari Viljamaa. Ostajien näkemykset omistajanvaihdoksen toteuttamisesta ja onnistumisesta. 2012.
 62. Minna Laitila, Leena Elenius, Hilikka Majasaari, Marjut Nummela, Annu Peltoniemi (toim.). Päihdetyön oppimista ja osaamista ammatti-korkeakoulussa. 2012.
 63. Ari Haasio (toim.). Verkko haltuun! - Nätet i besittning!: Näkökulmia verkostoituvaan kirjastoon. 2012.
 64. Anmari Viljamaa, Sanna Joensuu, Beata Tajjala, Seija Råttts, Tero Turunen, Kaija-Liisa Kivimäki & Päivi Borisov. Elävästä elämästä: Kumppaniyrityspedagogiikka oppimisympäristönä. 2012.
 65. Kirsti Sorama. Klusteriennakointimalli osaamistarpeiden ennakointiin: Ammatillisen korkea-asteen koulutuksen opetussisältöjen kehittäminen. 2012.
 66. Anna Saarela, Ari Sivula, Tiina Ahtola & Antti Pasila. Mobiilisovellus bioenergiaalan oppimisympäristöksi Bioenergia-asiantuntijuuden kehittäminen työelämälähtöisesti -hanke. 2013.
 67. Ismo Makkonen. Korjuri vs. koneketjuenergia puunkorjuussa. 2013.
 68. Ari Sivula, Risto Lauhanen, Anna Saarela, Tiina Ahtola & Antti Pasila Bioenergia-asiantuntijuutta kehittämässä Etelä-Pohjanmaalla. 2013.
 69. Juha Tall, Kirsti Sorama, Piia Tulisalo, Erkki Petäjä & Ari Virkamäki. Yrittäjyys 2.0. – menestyksen avaimia. 2013.
 70. Anu Aalto & Salla Kettunen. Hoivayrittäjyys ikääntyvien palveluissa - nyt ja tulevaisuudessa. 2013.
 71. Varpu Hulsi, Tuomas Hakonen, Risto Lauhanen & Jussi Laurila. Metsänomistajien energiapuun myyntihalukkuus Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäkeskusalueella. 2013.
 72. Anna Saarela. Nuoren metsänhoitokohteen ympäristön hoito ja työ-turvallisuus: Suomen metsäkeskuksen Etelä- ja Keski-Pohjanmaan alueyksikön alueella toimivien energiapuuyrittäjien haastattelu. 2014.
-

-
74. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä, Juha Tall, Anmari Viljamaa & Aapo Länsiluoto. Omistajanvaihdoksen toteutus ja onnistuminen ostajan ja jatkajan näkökulmasta. 2013.
 75. Minttu Kuronen-Ojala, Mervi Lehtola & Arto Rautajoki. Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan hyvinvointibarometri 2012: ajankohtainen arvio pohjalaismaakuntien väestön hyvinvoinnin ja palvelujen tilasta sekä niiden muutossuunnista. 2014.
 76. Elina Varamäki, Juha Tall, Anmari Viljamaa, Kirsti Sorama, Aapo Länsiluoto, Erkki Petäjä & Erkki K. Laitinen Omistajanvaihdos osana liiketoiminnan kehittämistä ja kasvua - tulokset, johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset. 2013.
 77. Kirsti Sorama, Terhi Anttila, Salla Kettunen & Heikki Holma. Maatilojen puurakentamisen tulevaisuus: Elintarvikeklusterin ennakointi. 2013.
 78. Hannu Tuuri, Heikki Holma, Yrjö Ylkänen, Elina Varamäki & Martti Kangasniemi. Kuluttajien ostopäätöksiin vaikuttavat tekijät ja oheispalveluiden tarpeet huonekaluhankinnoissa: Eväitä kotimaisen huonekaluteollisuuden markkina-aseman parantamiseksi. 2013.
 79. Ismo Makkonen. Päästökauppa ja sen vaikutukset Etelä- ja Keski-Pohjanmaalle. 2014.
 80. Tarja Heikkilä, Marja Katajavirta & Elina Varamäki. Nuorten ja aikuisten tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työelämään – seurantatutkimus Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2009–2012 valmistuneille. 2014.
 81. Sari-Maarit Peltola, Seliina Päällysaho & Sirkku Uusimäki (toim.). Proceedings of the ERIAFF conference "Sustainable Food Systems: Multi-actor Co-operation to Foster New Competitiveness of Europe". 2014.
 82. Sarita Ventelä, Heikki Koskimies & Juhani Kesti. Lannan vastaanottohalukkuus kasvinviljelytiloilla Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaalla. 2014.
 83. Maciej Pietrzykowski & Timo Toikko (Eds.). Sustainable welfare in a regional context. 2014.
 84. Janne Jokelainen. Log construction training in the Nordic and the Baltic Countries. PROLOG Final Report. 2014.
-

-
88. Ismo Makkonen. Bioöljyalostamon investointiedellytykset Etelä-Pohjanmaan maakunnassa. 2014.
 90. Anmari Viljamaa, Elina Varamäki, Arttu Vainio, Anna Korsbäck ja Kirsti Sorama. Sivutoiminen yrittäjyys ja sivutoimisesta päätoimiseen yrittäjyyteen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla. 2014.
 91. Elina Varamäki, Anmari Viljamaa, Juha Tall, Tarja Heikkilä, Salla Kettunen & Marko Matalamäki. Kesken jääneet yrityskaupat - myyjien ja ostajien näkökulma. 2014.
 92. Terhi Anttila, Hannu Tuuri, Elina Varamäki & Yrjö Ylkänen. Millainen on minun huonekaluni? Kuluttajien huonekaluhankintoihin arvoa luovat tekijät ja markkinasegmentit. 2014.
 93. Anu Aalto, Anne Matilainen & Maria Suomela. Etelä-Pohjanmaan Green Care -strategia 2015 - 2020. 2014.
 94. Kirsti Sorama, Salla Kettunen & Elina Varamäki. Rakennustoimialan ja puutuotetoimialan yritysten välinen yhteistyö : Nykytilanne ja tulevaisuuden suuntaviivoja. 2014.
 96. Heikki Holma, Salla Kettunen, Elina Varamäki, Kirsti Sorama & Marja Katajavirta. Menestystekijät puutuotealalla: aloittavien ja kokeneiden yrittäjien näkemykset. 2014.
 97. Anna Saarela, Heikki Harmanen & Juha Tuorila. Happamien sulfaattimaiden huomioiminen tilusjärjestelyissä. 2014.
 98. Erkki Kytönen, Juha Tall & Aapo Länsiluoto. Yksityinen riskipääoma pienten yritysten kasvun edistäjänä Etelä-Pohjanmaalla. 2015.
 100. Tarja Heikkilä & Marja Katajavirta. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijabarometri 2014. Tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevien nuorten toisen ja valmistuvien vuosikurssien sekä aikuisopiskelijoiden tulokset. 2015.
 101. Juha Tall, Elina Varamäki, Salla Kettunen & Marja Katajavirta 2014. Perustamalla tai ostamalla yrittäjäksi – kokemukset yrittäjätöiden alkutaipaleelta. 2015.
 102. Sarita Ventelä (toim.), Toni Sankari, Kaija Karhunen, Anna Saarela, Tapio Salo, Markus Lakso & Tiina Karsikas. Lannan ravinteet kiertoon Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaalla: Hydro-Pohjanmaa -hankkeen loppujulkaisu 1. 2014.
-

C. OPPIMATERIAALEJA - TEACHING MATERIALS

1. Ville-Pekka Mäkeläinen. Basics of business to business marketing. 1999.
2. Lea Knuuttila. Mihin työhajausta tarvitaan? Oppimateriaalia sosiaalialan opiskelijoiden työnohjauskurssille. 2001.
3. Mirva Kuni & Petteri Männistö & Markus Välimaa. Leikkauspelot ja niiden hoitaminen. 2002.
4. Kempas Ilpo & Bartens Angela. Johdatus portugalin kielen ääntämiseen: Portugali ja Brasilia. 2011.
5. Ilpo Kempas. Ranskan kielen prepositio-opas : Tavallisimmat tapaukset, joissa adjektiivi tai verbi edellyttää tietyn preposition käyttöä tai esiintyy ilman prepositiota. 2011.
6. Risto Lauhanen, Jukka Ahokas, Jussi Esala, Tuomas Hakonen, Heikki Sippola, Juha Viirimäki, Esa Koskiniemi, Jussi Laurila & Ismo Makkonen. Metsätoimihenkilön energialaskuoppi. 2014.
7. Jyrki Rajakorpi, Erkki Laitila & Mari Viljanmaa. Esimerkkejä maatalousyritysten yhteistyöstä: näkökulmia maitotilojen verkostoihin. 2014.
8. Douglas D. Piirto. Leadership : A lifetime quest for excellence. 2014.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Kalevankatu 35, PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-7109-19-9 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)